

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Budapest,
 V., Személynök-utca 25. sz.
 TELEFON: 95-28.

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.

Szerkesztette 1886—1915:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre... .. 20 korona

Fél évre... .. 10 korona

Negyed évre... .. 5 korona

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Zsidódráma, zsidófilm.

Ez ma a legújabb divat.

Zsidódráma és zsidófilm, — irván rólok, sajnáljuk a papirost. Más témát érdemelnek ezek a vezércikkhasábok, de el kell most türniök ezt a témát, amely minden aktualitás között a legfelháborítóbb. Keserű és áporodott és utáltató, mint a rossz hadikenyér. De mi még nem vagyunk annyira leigázottak, annyira mindenből kifosztottak, hogy megegyük. Akik lelketlenül kimérik, mohóbbnak hihették a magyar közönség irodalmi éhségét és türelmesebbnek a gyomrát. Hát igen: mohók vagyunk és sok mindenfélével etethetők, de ezt a táplálékot visszautasítjuk. Ez nem kell. Ezzel ne csömöritsenek, mert fellázadunk.

Nem mondhatjuk, hogy az irodalom elkényeztetett gyermekei vagyunk. Az írás népe vagyunk, mi zsidók, de nincs nép a világon, amely ellen annyit és annyiszor vétkezne a betű, mint mi ellenünk. Csakhogy ezek a gyűlölet betűi mérgezetek, mételyesek, messziről fölismerhetők. Ezek ellen védekezhetünk, ha másként nem, hát úgy, hogy kitérünk előlük. De az új zsidódráma írói és az új zsidófilm megcsinálói a szimpátia szent nevében üzik a zsidóutáltatást. Alorcában jár ez az irodalom, azért veszedelmes.

Kik csinálják ezt az irodalmat és miért csinálják? Miért most, mikor szörnyű megpróbáltatások harmoniát, megértést és közös erőfeszítést követelnek? Miért most, mikor a zsidó vér nem olcsóbb és nem rosszabb, mint akármelyik és mikor a zsidó bátorság csodákat művel, ha nem is nagyobbakat, de ép olyan csodákat, mint a katolikus és református bátorság?

Kik csinálják ezt az irodalmat, amelyet az irodalom törvényei szerint osztályozni sem lehet, amely annyira jellemtelen, hogy megjelölni sem lehet. Kik csinálják ezt az irodalmat, amely ilyen jellegzetesen műfajtalan? És miért csinálják?

Keresztény és majdnem keresztény direktorok, akik üzlettel cserélik össze az irodalmat, zsidó írók, akik irodalommal szentelik az üzletet, mozikirályok,

kiknek szent szokásaink, üzleti rekvizitumok — ők csinálják. Zsidók, akik nem ismerik a zsidóságot és olyanok, akik önmagukat sem ismerik. Hát ők szövetkeztek össze és ők hozták el a magyar deszkára és a magyar vászonra ezt az álzsidó költészetet.

De miért? Vagy azért, mert megvetik az irodalmat, vagy azért, mert a közönséget vetik meg. De az is lehet, hogy azért, mert már a maguk megbecsülésében is megrendültek. Az is lehet, hogy a szenzáció hajszolásában veszítették el a művészi lelkiismeretüket és inkább keresik az ordító hatásokat és a népszerű hazugságokat, mint a csendes, de népszerűtlen igazságot.

Ezek az urak azt hihetik, hogy a rövid káromkodás és az anekdota-lélegzetű gyalázkodás már nem elégíti ki a publikumot. Vezércikkekben sem fizeti ki magát a jidlirozás. Mindennél kiadósabb a pamflet, különösen, ha dramatizálva van. Csak a szinpad, a mozivászon nyújtja azokat az időbeli és térbeli terjedelmeket, amelyek lehetővé teszik, hogy néprajzi alapon, mint valami kuriózumot, állithassák be a zsidóság legszentebb vallási szokásait. Hát rávetették magukat a szinpadra, ráhurcolták a Lyon Leányzókat és a többi leányzókat, a Grün Liliket és sok más filmet és drámát. Ezeket, meg más meggázolható némbert, akiket százszor megbecstelenített már a gyanu és gyűlölet és akiket öröm olcsó prédául odavetni a közönség elé, hadd becsstelenitse meg őket a perverz kíváncsiság is, hadd mondhassák: *ilyen a zsidó.*

Lehetetlen megérteni ezeket a jelenségeket. Még a gyűlölet sem menti a szerzőket, mert hiszen nyilvánvaló, hogy nem gyűlölik a zsidót és nem gyűlöletből mutatják hamisan a zsidó életet, nem gyűlöletből veszik körül lehetetlen borzalmakkal a vallását, az erkölceit, a tradíciót.

Hiszen, ha legálább gyűlölnének minket. De nem gyűlölik, sőt talán szeretik is a zsidót, csak éppen hogy *nem ismerik.* Elmosódott, eltorzult gyermekkori reminiscenciákból táplálkoznak,

vagy még azokból sem, hanem az életnek olyan ismeretéből, amely kávéházakban és más szennyes helyeken fakad. Rosszul emlékeznek az urak, azonfölül vakmerőek. Csak azért merészelnék hozzányulni olyan témákhoz, amelyeket nem ismernek és amelyekkel nemcsak a zsidóságot sértik meg megérdemelten, de az irodalmat is.

Amit csinálnak, az nem irodalom, mert az a zsidóság, amelyet megbélyegeznek, vagy — ments Isten — megglóriáznak, nem az igazi zsidóság. Lyon Leák nincsenek. Még a szemetje is más a zsidó leány-típusnak. És a Grün Lili családjának közönségessége ma már nemcsak a Dob-utca levegőjét fülleszti.

Hát ezeket az írókat nem lehet megérteni. De még inkább nem a közönséget. A sok zsidó férfit és a sok zsidó asszonyt, akik elmennek a színházba és a moziba. Ennek a közönségnek fel kellene lázadni, hogy ilyen brutálisan mutogatnak előtte erkölcsi meztelenségeket és ráfogják, hogy ezek az ő meztelenségei. A szégyen és a fájdalom, a méltatlan megalázás és a nyilvános meggyalázás hogy nem sajtolt ki véres könyveket ennek a közönségnek az önérzetéből? Vagy nem érzi-e, hogy a pusztá kíváncsiságával is lehetőnek igazol olyan erkölcsöket, amelyek teljességgel lehetetlenek? Nem érzi-e, hogy az elrágalmazása jogosnak tűnhetik fel, ha egyszer sem szakad ki belőle megszégyenülésének jajkiáltása, mikor kigunyolják, lebecsmérlik és beszennyeznek. Nem érzi-e a zsidó közönség, hogy aki zsidó imákat, zsidó temetéseket, zsidó esküvőket, zsidó haldoklásokat visz szenzációnak a színpadra, az *arculüti az egész zsidóságot?*

A zsidódráma és a zsidófilm büne nemcsak a megcsinálók büne, hanem azoké is, akik megfizetik, akik ünnepiesen kiöltözve, a saját meghurcoltatásuk szomorú komédiáit megélvezni tudják. Akik bőséges pénzzel írókat és vállalkozókat megbíztatnak: csak hasitsatok szíjakat a hátunkról, nekünk ez is élvezet. Olyan perverz lettünk a ti iskolátokban, hogy gyönyörűséget már csak az önszennyezésben találhatunk.

Borzalmas a közönségnek ez a megtévelyedése, még borzalmasabb az írók megtévelyedésénél is. Ez már nem is közönséges betegség, hanem fertőző epidémia, amely ellen minden ép idegű, ép érzésű embernek minden erejéből küzdeni kell.

Mi küzdeni fogunk ellene. Elég legyen már ebből az irodalomból. Lázítani és osztályharcot, felekezeti gyűlöletet szítani végre másképpen is lehet.

Ép elég nagy már az antiszemitizmus Magyarországon, tisztelt zsidó szerző urak!

Budai basák és budai zsidók.

— Ismeretlen képek a magyar zsidók történetéből. —

A budai zsidó község múltjából kevés emlék maradt reánk. Az 1684-ben történt visszafoglalása Budavárának, mintha teljesen elsöpörte volna a hagyományokban és intézményekben oly tekintélyes községet. Még a temető sem került el a végzetet. A sírhelyekről kirántott sírkövek az ostrom bombázása által rommá lőtt házak kitatarozására szolgáltak és a régi házak lerombolásánál kerülnek ismét felszínre. A szétszórt adatokat összegyűjtötték Kohn Sámuel és Büchler Sándor. Előbbi *Héber kutforrások és adatok Magyarország történetéhez* című alapvető munkájában, utóbbi pedig *a zsidók története Budapesten a legrégebbi időktől 1867-ig* című kitűnő tanulmányában hangyaszorgalommal összehordja az irodalomban hozzáférhető adatokat. A felejtethetlen Kaufmann Dávid szólaltatta meg Schulhof Izsákot, Budavár visszavételének tanuját, kinek *Megillatt Ofen*-ja elmondja azokat a szenvedéseket, amelyeken átment a község és ő maga is a visszafoglalásánál.

Más források eddig nem állottak rendelkezésünkre. Minden elpusztult. Okiratok, temető, zsidóváros nyomtalanul eltűntek, néha-néha kerül elő egy sírkő-fragmentum. Annál jobban örülhetünk, ha felszínre kerülnek archivumokból újabb iratok, melyek bepillantást engednek a zsidók történetébe, kulturállapotába, beléletébe. A Büchler által adott képnek egyes részleteit most megvilágítja és kiegészíti és új adatokkal bővíti a Magyar Tudományos Akadémia legújabb értékes publikációja, mely a budai basák magyar nyelvű levelezését tartalmazza az 1553—1589-iki évekből*) E rendkívül érdekes levelezésben, melyet a budai basák folytattak magyar íródeákjaik által, természetesen zsidók is szerepelnek. A közzétett 448 eddig kiadatlan levél közül tizenhárom foglalkozik zsidók dolgával. Gyakran meleg szeretet hangja áramlik felénk a levelekből, látszik, hogy a basák jószívvel voltak a zsidók iránt. Összességükkel és egyéneikkel egyaránt törődnek. A tizenhárom levél közül öt levél foglalkozik különböző zsidó dologgal, a másik hat pedig egyugyanazon személy ügyével foglalkozik.

Lássuk először az előbbieket.

A 233. levél, melyet Ali basa intézett Rudolf császárhoz 1582. szeptember hó 13-án, arra kéri a császárt, hogy engedje meg a budai zsidóknak a területén a szabad kereskedést. „Jünenek hozzánk — szól a levél — ez itt való szegény sidók (kik csak hatvan ket ház) keönyöörögenek . . . miben legjeön az dologh, mely mind feölsegeodnek, s mind az hatalmas csaszarnak az mi kegjelmes feidelmünknek hasznára leszeön az eö kereskeödeseök. Azertt kerüek feölsegeodet szeretetvel, feölsegeöd aggjon io valaszt nekik. Tehát maga a basa szeretettel kéri a császárt, hogy adjon a szegény zsidóknak jó választ, mert az ő kereskedésük hasznára leszen mind a császárnak, mind pedig a szultánnak.” Ez a levél hatvankét budai zsidó házat említ. Érdekes, hogy az 1580—81. évekből reánkmaradt budai zsidó összeírásban 64 zsidó házat sorol fel. (A budai zsidók dsemáetje (testülete) névsorát közli Velics-Kamerer: Magyarországi török kincstári dekterek. II. Bp. 1890. 532 old.) Tehát egy évvel később két családdal gyarapodott a budai zsidóság.

A 265. számú levélben ugyancsak Ali basa kéri Rudolf császárt 1583. július 6-án, engedje meg, hogy Ábrahám zsidó, ki Kielmann András önágyaságának volt

* A budai basák magyarnyelvű levelezése I. 1533—1589. a magy. tud. akadémia megbízásából szerkesztte: Takács J., Eckhart F. és Szekfü Gy. Bpest, 1915. Az első idézetet az eredeti helyesírás szerint adjuk, a többi modern orthografiába alakítjuk.

rabja, a tulajdonát képező talpakat lehozassa a Dunán Komáromból Esztergomba. A komáromi kapitány és udvarbíró megakadályozza ebben. „Kérjük ezért felségedet szeretettel — ugymond — parancsolja meg felséged, a felséged komáromi kapitányának és udvarbírájának, hogy ez megnevezett zsidó valamikor az talpakat alá akarja hozni, meg ne tartóztassák, de mivel még ez talpak, kik készen vannak, nem elég, kérjük felségedet, hogy ez kész talpakkal egyetemben, ez felül még nevezett zsidónak engedtessek ötven talpat alá hozni, kit mi és az mi kegyelmes fejedelmünk jó néven veszünk felségedtől és valamiben fölséged parancsol, minden jó szomszédsággal akartunk fölségednek lenni.” Tehát az ismert foglalkozásokon kívül itt a zsidókat fakereskedőknek is látjuk, kik tutajokat vittek le a Dunán a törököknek.

A 420. számú levél *Ferhát* basától *Ugnad* Dávidnak, pozsonyi kapitánynak szól 1589. június havában. Egy *Hagim* (= *Chájim*) nevű zsidótól a Pozsonyban lakó Horvát János deák és a Nagyszombatban lakó Horvát Gáspár és *Bornemissza* Josa vettek valami marhát (= árut), mikor még Pesten boltot tartottak és saját kézírású pecsétes adóslevélben kötelezték magukat arra, hogy bécsi (= behtzj) értékeket: késeket és önt adnak majd ezért a zsidónak. Azonban elköltöztek innen és adósukat nem akarják kielégíteni. Kéri ezért *Ugnadot*, hogy szorítsa nevezetteket a fizetésre. Ha pedig Budára akarnának jönni, hogy a zsidóval személyesen alkudozzanak, úgy jöjjenek félelem és aggodalom nélkül. A basa fogadja hitére és tisztességére, hogy nevezetteknek nem lesz bánatódásuk. Esetleges más adósságért sem vonható felelősségre. Ha az ügyben sikerül a megalkuvás, békében haza mehetnek. A basa megígéri, hogy viszontszolgálat fejében ő is minden tisztességes dolognál, rendelkezésre áll. Együttal jelzi a basa, hogy az adóslevelek másolatát elküldi és várja azok visszaküldését.

A 424. számú levélben *Ferhát* basa *Pálffy* Miklóst arra kéri, hogy a budai Josa és atyja Simon zsidóknak, kik könyörögve jöttek hozzá adjon „bizonyos biztató hitlevelet, kihez képest marhájokkal szabad volna kereskedniök az Ngtok országában”. Szívesen vállalkozik a basa arra, hogy hasonló „tisztességes dologban *Pálffy* rendelkezésére áll”, mely dolog mind Ngtoknak és mind az ngtok birodalmának hasznára legyen. Ngtól jó választ várok.

A 427. sz. levél érdekes fényt derít a zsidók egyik foglalkozási ágára. *Ferhát* basa következő ügyben keresi meg *Pálffy*t 1589. augusztus hó 3-án. „Jöve mi hozzánk az szegény *Abrahám* nevű zsidó, és jelenté mincünk, hogy hozott volna ki egy rabot kezességen *Tataj* Máthétól és *Király* Alberttől, kinek sarca volt egy ló fékestül-nyergestül.” Tehát a zsidó egy rabot váltott ki és ígért érte egy felszerszámozott lovat. Két lovat mutatott, egyik sem nyerte meg *Tataj* Máthé tetszését. Midőn azután a harmadikat is elhozta, ezt sem fogadta el *Tataj*. A zsidó a lovat egy időre egy ember istállójába állította, ahonnan *Tataj* a zsidót meg nem várván, elvitte a lovat és három hónapig használta a lovat. Bécsben és Győrben volt rajta. Aztán visszaküldte ezt a lovat is, mint meg nem felelőt. A zsidó a lovat *Ali* basa elé vitte, ki kijelentette, hogy *Tataj* eljárása nem törvényes, mert ha nem felelt meg neki a ló, miért nem küldte azt vissza és miért járt rajta három hónapig? Közben *Tataj* a zsidó 123 frt értékű marháját lefoglalta a rabért, mely dolog minemű méltatlan dolog és Isten ellen való legyen, azt Ng. is megítélheti. Kérjük azokért Ngtokat mincünk mindenben bizot szomszéd ur barátunkat, hogy Ngod ez törvényt isteni igazság szerint meglátván és ítélvén ez megnevezett zsidónak mi éreztünk és az közönséges igazságért

tétessen igazat vagy kedig (pedig) az ára. Ha kedig ez dolog fel nem igazittatik, nekünk is szükség jut vagy rabot vagy kedig egyéb Ngodhoz tartozó kereskedőket megtartanunk mindaddig, míg ez zsidó meg nem leszen, mely dolog felől jó választ várunk Ngodtól.” Tehát a zsidók nemcsak keresztényt váltottak ki török rabságból, hanem keresztény rabságba esett embert is. (Előbbi esetet l. M. Zs. Szemle I. 78. Bűchler f. i. h. 115. o.)

A többi nyolc levél egy és ugyanazon ügygyel foglalkozik, mely csaknem tíz évén át foglalkoztatta a budai basákat.

1579. novemberében írja *Vajsz* basa első levelét ez ügyben és még 1589. április havában is foglalkozik a dologgal *Ferhát* basa levele. A tényállás az egyes kisebb ellentmondásoktól eltekintve a következő. *Trombitás* János Marosról kapott *Jakab* zsidótól, *Bereczk* (valószínűleg *Ber-Dauv* hosszabbítása) fiától borsot, gyömbért és mocharet (?), szóval 1300 frt értékű marhát. *Trombitás* arra kötelezte magát, hogy vagy megadja a pénzt érte, vagy pedig ad az áruért 100 mázsa rezet. De közben megszökött *Trombitás* császári területre és nem akar fizetni. Ezért felszólítja *Vajsz* basa 1579. novemberében *Ernő* főherceget a császári Magyarország helytartóját, hogy eszközölje ki a fizetést, mert senki kárát nem akarthatjuk. (176. sz. levél). 1581. július havában már *Ali* basa (191. sz. levél) sürgeti az ügy rendezését. Hivatkozik arra, hogy a zsidó a szultánnak sok pénzzel tartozik és ezért most fogságban is van. A jó szomszédság miatt kéri az ügy rendezését, „nehogy egyéb áros embereket (vagyis kereskedőket) e miatt megtartani” kénytelenek legyenek. *Ernő* főherceg erre, úgy látszik, beküldte *Trombitás*nak a császárhoz intézett kérvényét, ki abban arra hivatkozott, hogy a zsidó bekeblezte adósságát, *Trombitás* János házára és szülőjére, ez pedig a szultánra szállt, mert a császárhoz szökött jobbágy birtoka a szultánra száll. Erre *Ali* basa (218. sz. levél) 1582. június 14-én ismét figyelmezteti *Ernő* főherceget, hogy kénytelen szabadságot adni a zsidónak arra nézve, hogy az áros népeket szabadon megtarthassa, és az ő pénzét az kin megveheti, megvegye”. Ugyanazon év július 31-én határozottabban megfenyegeti *Ali* a főherceget és kéri, hogy *Izrael* zsidó ügyét rendezze, mert ha ő nem tesz igazat, a mincünk volna kötelességünk e dologban igazat tenni. (224. sz. levél). (*Jakab* zsidó másik neve *Izrael*, a f. i. zsidó conscriptióban tényleg szerepel egy *Jakab Izrael* nevű zsidó). Augusztus 30-án ismét hosszú levelet ír *Ali* ez ügyben. Nem fogadhatja el a szöklöt és házat, mely a törvény szerint a szultáné, fizetés helyett, mert ha a császár birtokából szöknék valaki és tulajdona a császárra szállna, az sem osztozkodnék senkivel a birtokban. *Trombitás* leveleinek másolatát beküldi a főhercegnek, ebből megértheti a tényállást. Ha nem fizet *Trombitás*, akkor nagyszombati, bécsi, vagy komáromi áros embert fog a zsidó itt tartani. Most is *Pesty* Gáspárt, komáromi árost tartotta zálogul, noha annak hitlevele van a basától. „Nem illik — ugymond, — hogy Felséged egy ilyen hitvány emberért sokakat engedjen háborítani, azért elégitse meg (= elégitse ki) Felséged. Értünk leveléből, hol azt írja, hogy kudusságra (= koldusságra) jutott volna, így azért nem tudna honnan megfizetni. De tudja Felséged, hogy senki azzal nem vehet mentséget, hogy kudus, hanem ha adós, adósságának eleget kell tenni.” Két évig szünetelt ezután az ügy, 1584. május 22-én ír ismét *Szinán* basa ez ügyben *Ernő* főhercegnek (281. sz.) Elmondja, hogy *Jakab* a hatalmas szultán portáján volt „és hozta az hatalmas császár parancsolatait, hogy az ő adósságáért oda föl való áros népeket tarthasson. De a császár iránti tiszteletből és barát-

ságból ezt nem akarja megengedni. Kéri azért a főherceget, hogy parancsolja meg Trombitásnak, hogy elégítse ki a zsidót, vagy pedig adjon a zsidónak biztató levelet, „mely mellett ez megnevezett zsidó bizvást fölmelessen és az ő pörösével szemtől szemben végezhesen. Fél évvel később, 1585. január 24. újból kéri Szinán a főherceget, hogy intézze el a dolgot. „Valakinek pedig itt az hatalmas császár birodalmában valaki adós volna, Felséged adja tudtunkra, mi az közönséges igazság szerint mindennek igazat tétetünk.“ Négy évig szünetel azután a dologban a levélváltás. 1589. ápr. 13. ismét felbukkan a história. Most már *Ferhát* basa ír Pálffy Miklósnak e dologban. Szegény jobbágyának nevezi Jakabot; kéri Pálffy, hogy a hitlevéllel hozzá jövő zsidót elégítse ki, mert a dolog, mit ellene tettek, Isten elleni dolog. „Hogy pedig ez szomszédságban minden azféle dolog mind innen s mind onnan eligazodjék és semmi méltatlan tartás, sem innen, sem onnan ne legyen, kérjük mi is Ngodat, mind vitézlő szomszéd barátunkat, ez szegény zsidót, mint-hogy igazságos vagyon ez dologban, igaz törvény szerint elégítse meg Ngod, ennek utána többé az mi fejünket se fájlalja.“

Mi történt tovább Jakabbal, nem tudjuk. Nem is lényeges. Mindenesetre bepillantást nyerünk a török kormányzatba és közigazgatásba: *ime, az egymást felváltó budai basák egy háborúval telt évtized alatt mily hűségesen képviselik egymásután Jakab Izrael budai zsidó ügyét.*

Mint a fentiekből kitűnik, a magyar zsidók története most néhány új és színes képpel gazdagodott. Köszönet az Akadémiának és a tudós kiadóknak és az a reményünk, hogy a további publicatio új kincseket fog felszínre hozni a hazai zsidóságnak e korszakban oly fátyolos történetéből.

Dr. Weisz Miksa.

A háború körül.

...

József főherceg levele Katz közlegényhez.

Katz Lajos nagykárolyi bádgosmester, a mozgósítás óta a cs. és kir. 39. gy. ezr. közlegénye. Az orosz fronton súlyosan megsebesült, majd felgyógyulása után az olasz frontra került. Itt másodmagával őriáratra küldték. Utközben egy olasz táviróvezetékre akadtak. Az olasz parancsnoksághoz vezető vonalat Katz elvágta és *ügyesen a mi frontunkba vezette az olasz drótot.* Így, amit az olaszok parancsnokságukhoz jelentettek, mi tudtuk meg és fölkészültünk az olasz támadásra, amelyet így sikeresen visszavertünk.

Katzot magas kitüntetésre terjesztették fel, de nem kapta meg, mert egy roham alkalmából *tüdőlövést kapott.* Súlyos betegen hazaszállították a nagykárolyi vöröskeresztes kórházba. Elszállíttatása előtt *József főherceg, aki a front mögötti kórházban meglátogatta, arra kérte Katzot, hogy Nagykárolyba érkezésekor azonnal tudassa vele hogylétét.* Katz levelére József főherceg a következő sorokat válaszolta:

Katz Lajos 39-es katonának. Vöröskereszt-kórház, Nagykároly.

Vitéz Fiam!

Igaz örömmel értesülök, hogy annyira javult sebed, hogy minden veszélyen túl vagy. Hogy vissza akarsz sietni a hős 39-es bajtársaidhoz a harctérre, hogy közös szép hazánkért tovább küzdhess, azt tudtam, *mert ősmertelek benneteket. Tudom, hogy nemcsak hős katonáim, hanem derék hazafiak is vagytok mind.* Gyors javulást kívánok

neked továbbra és örülni fogok, ha épen visszatérsz szeretett csapataim körébe.

Üdvözl téged, vitéz fiam

Harctér, 1915. december 7.

József főherceg.

Katz közlegény azóta felgyógyulva visszatért ezredéhez.

József főherceg gyönyörű soraiban nyilván a magyar zsidó katonákra céloz, kikről Szabolcsi Miksához írt híres levelében oly melegen emlékezett meg.

Egy ukrainai katolikus plébános.

Gertler Károly orvostanhallgató, mint annak idején megírtuk, július 3-ikán Kamionka mellett, sebesültkötözés alatt hősi halált halt. Apja, Gertler Samu, Budapesten, minthogy fia tetemét még nem hozathatta haza, írt a dernowi (Kamionka mellett) kath. plébánosnak, hogy *gondozza szívesen az elesett. hős. sírját.*

A nemesszivű katolikus lelkész e feljegyzésre méltó sorokkal felelt a mélyen sujtott apának:

Dernow am 28. XII./1915. Post Kamionka, Galizien. Hochwohlgeborener Herr Gertler! Mit Antwort auf Ihren, nach Verlust Ihres teuren seligen Sohnes *Karl Gertler*, vollen Kummer und Trauer mir angesandten Brief, teile ich mit, dass im hiesigen Friedhofe zu Dernow ausser Ihres seligen Sohnes noch fünf Helden der jetzigen Kriegeres ruhen. Ihr seliger Sohn, Karl Gertler, liegt neben dem *Dr. Bauer János* Helden des 32. Inf. Regimentes, der an demselben Tage gestorben ist. Jeder aber von beiden liegt in einem besonderem Grabe, *die nach jüdischem Ritus mit Inschrift versehenen Säulen* (Steinen) *bezeichnet sind.* Wegen der Störung Ihres teuren Sohnes in ewiger Ruhe, können Sie ganz ruhig bleiben. Weder Leute noch Thiere werden *sie nicht stören.* Ausser dem, dass der ganze Friedhof mit Stacketten umgeben ist, sind noch beide Gräber nämlich Ihres Sohnes und des *Dr. Bauer* noch mit schmalen Brettern umgezäumt. Es wäre doch eine grobe Undankbarkeit, *die Gräber dieser Menschen die in Verteidigung unseres gemeinsamen Vaterlandes, das teuerste, was sie hatten, das junge Leben geopfert haben, missbehandeln.* Am 1. November haben wir alle Heldengräber, also auch Ihres seligen Sohnes, *mit Kerzen beleuchtet und über alle, unsere Trauerlieder gesungen.* Jetzt im Winter kann und braucht man nicht die Heldengräber zu verbessern, erst im Frühjahr aber, werde ich mit frischen grünen Rasen belegen und *mit Blumen und Immergrün schmücken lassen.* In Hoffnung, dass Sie bei Ihrem Ankommen das Grab Ihres Kindes zur Trost Ihres Herzens in voller Ordnung finden werden, zeichne ich mich mit voller Hochachtung geneigter *Michael Sywenky*, ukrainischer Pfarrer.

A halál után.

Öfelsége *Cukor* Miklósnak, a debreceni 3. hony. gyalogezred hadapródjának, aki *Cukor Márton* nagykárolyi müegzmalom-igazgató fia, akiről már a múlt ízben megírtuk, hogy amidőn szakaszát: „emberek, akik Istent és hazát ismertek, utánam!“ szavakkal a görcei hídfőnél rohamra vezette, egy golyótól homlokán találva, *hősi halált halt*, a napokban „*az ellenség előtti vitéz magatartása elismerésül*“ az elsőosztályú ezüst vitézségi érmét adományozta.

Weisz Albert.

Weisz Albert, a 25. honvédgyalogezred bátor katonája, e hó 21-én szerb hadifogságból hazatért szüleihez, kik már halottnak vélték, *mert ép egy éve, hogy semmi hírt tőle nem kaptak.* 1914. dec. 13-án került fogságba, ami csak rajta, s nála volt, szóval mindenétől megfosztották, verték, s pofozták, *mert szeretett királyát gya-*

lázni nem akarta. Nagyon sokat szenvedett, a kiütéses tifuszon is átesett. *Szökésében az arnauták segítségére voltak,* akik ruhájukba felöltöztették. Február 4-ig szabadságot kapott, amikor majd ismét beosztják ezredéhez. *Kivüle még 5 fivére küzd a harctereken, azaz még 3, mert az egyik már hősi halált halt az olasz határon, a másik meg Przemysl átadásánál orosz fogságba került.* Dr. Sik károlyvárosi rabbi előtt megemlítette azt is, hogy Valpovon egy Budapestről való honvéd, *Weisz Adolf* droguista mellette kilehelte hősi lelkét, s ott egy közös sirban nyugszik.

Erzsébet-rend.

Wilček Margit, budapesti urikisasszony, az ápolásügy terén szerzett kiváló érdemeiért a *hadiékitményes Erzsébet-rendet* kapta a *vitézségi érem szalagján.*

A hat Falczer testvér.

Falczer Bernát 58 éves kereskedőnek hat fia küzd a harctéren. Közülök kettő megkapta a nagy ezüst vitézségi érmet.

1. *Gyula,* 30 éves kereskedő, 1915. május 15-én ment a harctérre, tizedes a 44. cs. és kir. gy. e.-ben. 2. *József,* 28 éves kereskedő, szakaszvezető a 11. huszárezredben. Sikeres járőrszolgálatért a *bronz vitézségi érmet* kapta. Fontos más szolgálataiért a *nagy ezüst vitézségi éremmel* tüntették ki. 1915. áprilisában súlyosan megsebesülve szerb fogságba esett. *Valjevóból hazaszökött!* Nemrég, mint rokkantat szabadságolták. 3. *Ferenc,* 27 éves, tanító, a 83. cs. és kir. gy. e. vitéze. A mozgósítás óta küzdött a fronton. *Bronz vitézségi éremmel* tüntették ki. 1915. dec. 28-án Uzsoknál orosz fogságba esett. 4. *Jenő,* 26 éves, kereskedő, szakaszvezető a 18. honvédgyalogezredben. Miután tíz és félhónapig küzdött egyfolytában a fronton, 1915. szept. 1-én megsebesült. A frontáttörés alkalmával „példátmutató vitézséggel” harcolt és a *nagy ezüst vitézségi érmet érdemelte ki.* 5. *Dezső,* 18 éves, kereskedő, a 83. cs. és kir. gy. e. vitéze a harctéren. 6. *Sándor,* 18 éves, kereskedelmi iskolai tanuló. Most vonult be katonának.

Füzi Dezső.

Füzi Dezső őrmester a 3. tábori vadászoknál, *Füzi Kálmánnak,* a kor. arany érdemkereszt tulajdonosának fia (Bodrogszerdahely) 4 gyermek atyja, 1914. aug. 1-én vonult be mint közlegény a szerb, onnan az orosz harctérre, ahol megsebesült. 2 havi gyógykezelés után az olasz, majd onnan ismét a szerb harctérre került. Végig harcolta az utóbbi harcokat és kitüntették a *bronz, kis ezüst és nagy ezüst vitézségi éremmel.* A hős őrmesternek még egy testvére küzd az olasz fronton.

Két szanitéc-őrmester.

Balkányi Károly szanitéc-őrmester (Feldspital 6/4.) 38 éves, a háboru kezdete óta a harctéren van. Kötelességtudó és odaadással teljesített szolgálataiért 1915. május 19-én a *hadiékitményes Vöröskereszt bronzérmét,* 1915. június 14-én a *koronás ezüst érdemkeresztet* kapta meg a *vitézségi érem szalagján.*

Ugyanezeket a kitüntetések vele ugyanegy napon megkapta *Neuwelt Miklós* 38 éves szanitéc-őrmester ugyancsak a Feldspital 6/4-ben. Ő is a háboru kezdete óta van a harctéren.

Kohn és Kann.

A Sandomirz-i visszavonulásnál 16 munició kocsink kritikus helyzetbe került, elveszettek látszott. Önként, parancs és felszólítás nélkül, jelentkezett a 6. cs. és kir. vártüzér-ezred két altisztje, a megmentésükre. Az egyik: *Kohn Zsigmond* 28 éves kereskedelmi utazó, tüzmester, a másik *Kann Dávid* 24 éves kereskedelmi utazó, káplár. A 16 munició kocsit szerencsésen vissza is hozták.

Mind a kettőt a kis ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

König tanító.

König Gyula zsidó tanító tart. hadnagy a cs. és kir. 72-ik gyalogezredben, a mozgósítás óta bevonult. Részt vett 1914. augusztusban a montenegróiak elleni ütközetben Livicsnál, hol nyakán megsebesült. Végig küzdött a szerb hadjáratot, majd 1915. februárban Bukovinába került, hol a kirlibabai ütközetben századával egy egész orosz zászlóalj 36 órán át a havasokban oly ügyesen tartóztatott fel, amint századosa bátyjának, dr. König Ignácnak Pozsonyban írta, hogy nagy része volt a bukovinai offenzíva keresztülvitelében. Dacára annak, hogy lábának ujjai lefagytak, kitartott megtizedelt embereivel, mindaddig, míg segítség nem érkezett. Hat havi gyógykezelés után, jelenleg a Strypa partján van már 4 hónap óta.

Az elsőosztályu ezüst vitézségi érmet kapta mult év április havában.

Fürst Pál.

Fürst Pál, budapesti születésű 21 éves zászlós, IV. éves vegyész-mérnök, október 14-én a novosielkai (Strypa mellett) ütközetben fejlövés következtében elesett. Atyja, *Fürst Mór,* volt nagyvállalkozó, anyját (néhai Grünfeld Janka) 3 éves korában vesztette el. Még 3 testvére katoná, kik közül *Endre* bátyja 1914. dec. 19-ike óta Csittában (Szipéria) fogoly. *Endre* bátyja honvédhadnagy a harctéren szerzett betegség után jelenleg lábadozóféiben van. Harmadik fivére, *István,* mint egyéves önkéntes teljesít katonai szolgálatot. Gyógyulófélben levő fivére f. hó 14-én hozta a hősi halált szenvedett öcscsét a potokzlóti izr. temetőből Budapestre, ahol is f. hó 16-án nagy katonai pompa kifejtése mellett (Sárkány ezredes jelenlétében), a Pesti Chevra Kadisa részéről a hősök sorában temettetett el. A magasröptű gyászbeszédet dr. *Fischer Gyula* rabbi tartotta, majd *Pfeifer Ignác* műegyetemi tanár, — ki csak a minap temette el egyetlen gyermekét, szintén hősi halált szenvedett fiát — bucsúztatta el a fiatal hőst, mint egykori assistensét.

Freudiger tábori lelkész feljegyzéseiből.

Rosenberger Béla berlini nyomdászmester, a 6-os honvéd gyalogezred tartalékos tizedese, az I-ső mozgósításnál vonult be Berlinből ezredéhez. 40 éves kora dacára az első menetszázadokkal Szerbiába került és végigküzdött az első szerb offenzívát. Május végén az olasz harctérre vezényelték századát, amelynek telefonosztagjánál szolgált. Julius 10-én az olaszok tüzérése 3 helyen megrongálta telefonhálózatunkat, amelynek kijavítására *Rosenberger* önként jelentkezett. Alezredese,

Nagyothalló?

találó személyes közreműködésével jön előállítva. Hallást megjavítja, fülzugását megszünteti. Kivülről nem látható. Magyar vagy németnyelvű prospektust ingyen küld

Fülzugásban szenved? A Thermo-elektromos hallókészülék oly kicsiny és könnyű, hogy a fülben kényelmesen észrevétlenül hordható. Minden darab a fel-

THERMO-VALLALAT
BUDAPEST,
RAKOCZI-UT 57/b.

TELEFON: JÓZSEF 52-73

— ki nem is akarta a folyton tüzelés alatt álló telefonhálózathoz kiengedni — visszatérte után azonnal szakaszvezetővé léptette elő, a bronz vitézségi érmet adományozta neki és a zászlóaljparancsban is megdcsérte. Nemsokára ezután Rosenberger újra önként jelentkezett egy veszélyes kirándulásra. Az ellenséges lövészárkok előtt elhuzódó ellenséges telefonhálózatot akarta a mi távbeszélőhálózatunkkal összekapcsolni. Visszafelé pedig hidegvérű fellépésével sikerült neki csapatainkat egy tervbe vett támadástól megóvni. Ujabb bátor magatartásáért az ezüst vitézségi éremmel lett kitüntetve. Súlyos lábsebesüléssel egy újvidéki hadikórházban fekszik.

Rónai László budapesti magánhivatalnok októberben vonult be a 23. k. gy.-ezredhez Zomborba; kiképzése után a Kárpátokba került, ahonnan lábfagyással került vissza Felgyógyulása után, a Kamionka Strumilova mellé került csapatával. Több alkalommal felderítő szolgálatra küldték ki, amelyet bátran, feljebbvalói megelégedésére hajtott végre. Egy alkalommal 30 emberrel önkéntesen jelentkezett a Bug folyón való átkelésre, ahol sikerült nekik az ellentálló ellenséget megfutamíttatni. Megsebesült és példás magatartásáért az ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

Bethlen.

Bethlen község járási székhely 3100 lakossal bir. Ebből 160 zsidó család. Ezek közül hadbavonult 69; és pedig: 30 nős, 82 gyermekkel, 39 nőtlen. Korra nézve: 20 éven aluli 11, 20 éven felüli 31, 30 éven felüli 16, 40 éven felüli 7, 45 éven felüli 4. Értelmiségre nézve: 1 ügyvéd, 1 bir. végrehajtó, 4 orvosnöv., 4 könyvelő, 5 irodista, 8 kereskedő, 5 kereskedősegéd, 32 iparos, 5 fuvaros és 4 munkás.

Rangfok: 1 hadnagy, 6 hadapród és 8 altiszt.

Fronton volt 52. Kiképzés alatt van 7. Megsebesült súlyosan 3., könnyebben 11. Rokkant 3. Hősi halált halt 4. Fogságba esett 1. Kitüntetve 6.

Hősi halált haltak: Vámos Ernő és Samu, Weinger Bernát, Meinster Samu. Hadifogságban: Fischer Tibor.

Kitüntetve: Somlyói Adolf 41 éves, kir. járásbirósági végrehajtó, hadapród, II. oszt. ezüst vitézségi érmet, Salamon Dezső 22 éves, orvosnövendék, hadapród, Vöröskeresztes ezüst tiszteletérem hadiékítm., Weiszberger Jenő 21 éves, műegyetemi hallg., zászlós, II. oszt. ezüst vitézségi érmet, Weiszberger Imre 23 éves, könyvelő, hadnagy, II. oszt. ezüst vitézségi érmet, Gruber Manó 23 éves, orvosnöv. hadapród, bronz érmet, Eidinger Hermann 22 éves, orvosnöv. hadapród, bronz érmet. (Közlő: Somlyói V. Ignác.)

Deutsch ezredes.

A király Deusch Henriknek, a 38. közös gyalogezred ezredesének „a háboru alatti kiváló szolgálataiért” a Ferenc József rend lovagkeresztjét adományozta a katonai érdemkereszt szalagján.

Két fiu, öt kitüntetés.

Zsürger Ignác szatmári bankpénztárosnak mindkét fia katona. Zsürger Imre ügyvédjelölt, hadnagy, az 5. gy.-e. gépfegyverosztagánál. Súlyos sebet kapván az orosz harctéren, felgyógyulása nehezen ment. Félig gyógyult állapotban, ezredese parancsa ellen, beosztotta magát újból a menetszázadba. Kadettaspiráns korában a nagy és kis ezüst vitézségi érmekeket kapta. Zsürger Vince bankhivatalnok, a 39. gy.-e.-ben. 28 hónapja katona. Szerb, orosz, majd az olasz fronton küzdött. November 5-ikén gránátlégnyomás megbénította. Mint

zászlós, a bronz, kis és nagy ezüst vitézségi érmekeket kapta. Utóbbit a trónörökös maga tüzte mellére.

Magyar zsidó családok.

Özv. Friedrichnének Magyarsülyében (Alsó-Fehér vm.), ezidőszerint 4 fia küzd a harctéren. Legidősebb fia, Mátyás, 2 gyermekes családapa, sebesülése után másodszor indult el a harctérre. A 63. gy.-e. 4. századában szolgál, közkatona. Öccse, a 23. honv. gy.-e. őrmestere, a mozgósítás óta a gazdasági hivatalhoz van beosztva. A harmadik fiu, Gerő, az 50. gy.-e. gépfegyverosztagának káplára, Ivangorodnál sebesült meg, másodszor is kiment már. A legfiatalabbik, Ignác, most vonult be nemrég, 18 éves, szintén a gépfegyverosztagnál van, örvezető, már a harctéren van bátyjával egy helyen.

Schvarcz Hermannak, (Mezőkövesd, Borsod vm.) 3 fia katona. 1. Sámuel, 28 éves, a 60. gyalogezred kötelékében. 2. Henrik, 20 éves, a miskolci 10. honv. gy.-e. közkatona, ki 1915. május 15-én vonult be, kikerült a harctérre és a Strypa melletti harcokban novemberben elhunyt. 3. József, 18 éves, a 12. honvéd gy.-e. közkatona, ki december 1-én került ki az orosz harctérre és most a volhyniai fronton harcol királya és hazájáért.

Három testvér: Heimler Gyula 32 éves kereskedő, őrmester a 73. cs. és kir. gy.-e.-ben. Heimler Muki 35 éves magánhivatalnok, főhadnagy, a szerb harctéren signum laudisszal tüntették ki. Heimler Manó 22 éves bankhivatalnok, önkéntes tizedes, a 13. cs. és kir. tábori ágyusezredben. Mind a hárman a harctéren vannak.

Weiss Dávid kereskedő Wienben lakik jelenleg, de magyar honpolgár és hosszú évtizedeken át Baranya-Mágócsón lakott. Hat fia van, s mind a hat katona. A legidősebb, Andor, a 19. honvéd gyalogezred tizedese. Az általános mozgósításkor Milánóból jött haza, hogy a küzdők sorába álljon, otthagya virágzó vállalatát. Bátor és hősiességéért vitézségi éremre van felterjesztve. Január elején az orosz frontról, — melyen már több, mint egy éve, hogy fenn van, — két heti szabadságra került haza. Jenő, telefonista az 52. gy.-e.-nél. Végig küzdötte a szerbiai offenzívát és defenzívát s a tavasz óta Galiciában küzd az oroszok ellen. Szintén Milánóból jött haza a mozgósításkor és jan. elején a frontról, két heti szabadságra ment haza. Armin, az 52. gy.-e.-nél szolgál, s a harctérről megtámadt tüdejével került haza, jelenleg kórházban van Pécsen. Négy hónapig volt a fronton. Miksa, tüzér, több mint egy évi frontszolgálat után, vérhassal most került haza. Végig szenvedte a szerbiai hadjáratokat s a tavasz óta az északi fronton volt. A mozgósítás napján Wienből vonult be. Imre, (Vándor) telefonista az 52. gy.-ezrednél, hat hónapja az északi harctéren harcol. A legfiatalabb, Ferenc (Vándor) egyéves önkéntes, szakaszvezető a 6-ik közös gy.-e.-nél szolgál, s negyedik hónapja van a fronton, harcolva az oroszok ellen.

Magyar zsidók! Jegyezzétek föl az Egyenlőség számára fiaitok hőstetteit!

Előfizetési felhívás! Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése 1916. évi február hó 1-én lejárt, tisztelettel felkérjük, sziveskednének előfizetésüket megújítani, különben a lapot, sajnálatunkra, részükre beszüntetni leszünk kénytelenek. *A kiadóhivatal.*

A hitoktatás mélyítése.*

...

Nagy élvezettel olvastam e rovatban dr. Frisch Armin egy eredeti gondolatokban gazdag és nem közönséges ideáлизmusról tanuskodó cikkét és mégis ki kell jelentenem, hogy nem osztom álláspontját.

Igen csodálkozom mindenekelőtt azon, hogy dr. Frisch, aki a főváros legjelesebb hittanáriai közül való, oly szörnyű sötétnek látja a helyzetet és „szégyenletesnek tartja az eredménytelenséget”, melyet eddigi hitoktatásunk felmutat. A „mélyítés” jelszavát adta ki a pesti rabbinárus és én azt hiszem, hogy egyébre nincs is szükségünk azon alapos eszmecserék után, melyeknek a válásoktatás az utolsó két évtized alatt tárgya volt.

Hiszen szép a cél magasságában: minél továbbra menjünk, de tekintetbe kell venni az adott viszonyokat és csakis ezekhez mérhetjük követeléseinket.

És vajjon ki gondolja lehetőnek, hogy a középiskolai heti két hittani órában megfeleljünk annak az ideális célnak, mely a hitoktatásról mindnyájunk előtt lebeg? Vajjon lehetséges-e, hogy az ifjúsággal heti egy órában megismertessük a bibliát eredeti szépségében; különösen ha figyelembe vesszük, hogy a tanulókat legalább 20 percig *feleltetni is kell?* Ezen a bajon nem segíthet a legjobb módszer, a legalaposabb pedagógia sem. De mindenesetre elérhetünk valamit még így is, ha munkánkat teljes zsidó hévvel végezzük, főképpen akkor, ha a tanulóknak nem kell küzdeni a héber olvasási nehézségekkel, amiről, mint előző cikkemben említettem, *az elemi iskolának kellene gondoskodnia.*

Hogy mit tanítsunk a rövidre szabott időben a bibliából, arra nézve utbaigazítást nyújt az elfogadott egyetemes tanterv és kivált a Tórából a részek könnyen kijelölhetők. Nem hiszem azért el, hogy e tekintetben újabb módszertani megállapítás szüksége forogna fenn.

Hasonló áll a másik főtárgyról, a zsidó történeletről is. Itt csak minél jobb tankönyvek készítéséről lehetne szó, de a képzett tanító és hitoktató az ilyenek hiányát is pótolni képes.

Hátra volna még a szombati *istentisztelet*, amelyet az elemi iskolában is beszéddel kellene összekapcsolni, melyben a tanító ismerteti a hetiszakaszt, hogy legalább így megismerkedjenek a tanulók a Tóra tartalmának legnagyobb részével.

A középiskolában is ez legyen célja az exhortációnak és nem a homiletika.

A *barmiczvót* is kellőképpen ki kell használni és a fiúval a vallástán főbb részeit át kell venni. Semmiesetre sem szabad türni, hogy a tanuló éppen csak a benedikciókat tudja elmondani, gyakran megértés nélkül. A szülők persze ennyivel megelégszenek.

Ha pedig mindez megtörténik, akkor a hitoktatás munkája nem lehet kárbavesztett és nem kell szégyenkeznünk a teljes eredménytelenség miatt. De van még egy hathatós módja annak, hogy tanulóink zsidó tudását és érzését istápoljuk. Legyen minden községben *zsidó*

* E rovatban, melyet a nagy kérdés megvitatására nyitottunk minden objektív hozzászólásnak — ha nem is egyezik a magunk később kifejtendő nézetével — helyet adunk. A szerk

könyvtár, ahová a tanulók minden héten vagy két héten eljárjanak és ahol zsidó tárgyú költeményeket szavaljanak, vagy előadást tartsanak. Megfelelő könyveket szolgáltat az Izr. M. Irod. Társulat, itt vannak továbbá a felekezeti sajtó kiváló termékei stb. Községemben ezen intézmény már néhány év óta meghonosodott úgy a fiúk, mint a lányok számára. A fődolog, hogy legyen zsidó ideálunk a tanításban, hogy föl ne adjuk a harcot az élénk gördülő akadályok ellen és főképpen ne riadjunk vissza a családokban gyakran uralkodó vallási nemtörődomségtől. A tanulók közt mindig akad egy rész, amelynek egész életére kihatnak az iskolában tanultak és a többiek sem maradnak minden benyomás nélkül.

De fölvilágosítani kell őket arról is, hogy a szombatot az iskolában *csak kényszerből szegik meg*, amit az életben is ritkán fognak elkerülhetni, de ok nélkül ne vétkezzenek Isten parancsolata ellen.

Ilyen és hasonló figyelmeztetés pedig csak vallásos tanítótól és hitoktatótól telik ki, aki nem csak hivatalának akar megfelelni, hanem lelkiismeretére is hallgat.

Régi bevett rossz szokás pedig, hogy modern községekben működő egyes tanítók hétről-hétre *kerülik a templomot* és nincs reá eset, hogy akárcsak egy minchai istentiszteletre oda vetődjenek.

Összefoglalva a mondottakat, csak ismételhetem, hogy nem látom a helyzetet oly sivárnak, mint dr. Frisch, csak mélyítésre szorul a mi hitoktatásunk és alapos kihasználására ama eszközöknek, melyek a mostoha viszonyok közt is rendelkezésünkre állanak. Bizalommal várjuk egyébként az Orsz. Tanító-Egyesület utbaigazításait és azokból csak áldás hárulhat az egész hazai zsidóság oktatásügyére.

Dr. Steinherz Jakab.

székesfehérvári főrabbi

HIREK.

...

— A „népsegítő akció.” Egy vidéki nagy városban meg akarják segíteni a népet. Mivel akarják megsegíteni? Olcsó élelemmel. Eddig a város törekedett erre. A hatóság tökeerejével, összeköttetésével próbálta olcsón beszerezni az árut, de mert kezeléséhez nem értett és el is kalkulálta magát, nagy deficitek lettek az eredmények, akkorák, hogy a város közgyűlése ijedtében el is határozta a városi élelmezési üzem likvidálását és a népsegítési akció anyagi terheinek — pótdókból való inkasszállását. Mivel az élelmiszerek tovább is drágák és, a városi akció bizonyítja a legjobban, nem azért drágák, mert a közvetítő minden félkiló cukron emeletes házakat szerez, hanem részben azért, mert az élelmiszerek árai már a termelőnél magasak, részben pedig azért, mert az élelmiszerek a normális mennyiségben és minőségben nem állanak rendelkezésre és egyenlő osztásukról gondoskodás nem történt: természetesen új népsegítők jönnek. Kik volnának mások az új népsegítők, mint a *szövetkezeti emberek*. A szövetkeztekről a most folyó háború során kiderült ugyan, hogy impotensek, hogy egyáltalán nem azok a tönnyezők, amiknek gerálják magukat, mert hiába tá-

Katonáknak
nélkülözhetetlen!

ORTHODOX KÓSER HUSKONSERV
10 adag vegyes huskonserv 24 korona
előzetes fizetés ellenében.

Régi jó hírnevű orthodox vendéglő.
Kényelmes hálószobák. Mérsékelt havi előfizetés.

Katonáknak
nélkülözhetetlen!

BLAU S. konservgyár
BUDAPEST,

VI. kerület, Laudon-utca 1. szám.

maszkodik a fogyasztási szövetkezetek zöme a gazdákra, a termelőkre, élelmiszert olcsóbban szerezni ők sem tudnak, tehát olcsóbban nem is adhatnak: a szövetkezetek és embereik természetesen mégis adják a bankot, hogy ők mentik meg a fogyasztót, az oh népet. És érdekes — tulajdonképpen ez az, ami most följegyezni való, — miképpen verik a nagydobot, a cintányért és kiabálják a „tessék beszélni”-t az ő mutatványos-bódéjukban most is. „A kizsákmányolás ellen védekezni, az áruuzsorát kiirtani, az üzleti kapzsiságot megrendszabályozni csakis fogyasztási szövetkezet segítségével lehet.” Ezt olvasuk szó szerint abban a felhívásban, amelylyel a szöb-forgó vidéki nagyvárosban a népsegítők az előkészítő gyűlést egybehívták. Az elemek közül, akik az előkészítést így csinálják, a klerikális férfiu sem hiányzik, akinek, miként társainak is, csak újabb pápai engedély folytán szabad, speciálisan Magyarországon további három évre, a szövetkezeti akciókban résztvenni, de hát az, hogy a pápa öszentsége általában miként vélekedik az egyházi férfiak „közgazdasági tevékenységéről”, nálunk még kevés egyházi férfit tartott vissza a közgazdasági tevékenységtől, ha erre módja nyílt. Azonban nem ez most a témánk. Mi csak azt látjuk, hogy a jelszó és a rendszer a régi maradt, hiába változott a helyzet a lehető legszembeeszköbb módon. Vagyis hiába köztudomásu és a lehető legsűrűbben megállapított tapasztalati tény, hogy a tojás, a gabona, a baromfi, a hüvelyes vetemény, a burgonya, a zöldség, a vágni való állat, a vad, a tej és tejtermékek, szóval minden élelmiszer, amit leginkább a kistermelő maga visz a piacra, horribilisan drága és sokkal drágább, mint amily drágának lennie szabad volna; hiába állapítható meg, hogy éppen abban a vidéki nagyvárosban, amelynek lakosságát most az új árubeszerző- és terményértékesítő-szövetkezettel boldogítani akarják, a kistermelők, az élelmiszerek árának szerintük alacsonyán történt maximálása után, a piacról egyszerűen elmaradtak és csak akkor jelentek meg újra, amikor a maximált árakat fölfüggesztették, de azután a maximált áraknak majdnem a duplájára emelték fel áraikat: a szövetkezeti alakulás fölhívása mégis azt mondja, hogy „a kizsákmányolás ellen védekezni, az áruuzsorát kiirtani, az üzleti kapzsiságot megrendszabályozni csakis fogyasztási szövetkezet segítségével lehet.” A fölhívásnak ez az idézett passzusa természetesen nem azt akarja mondani, hogy „kizsákmányolást”, „áruuzsorát”, „üzleti kapzsiságot” azok folytatnak, akik a maximált árak érvényességének idején a várost kiéheztetni akarták, a maximált árak fölfüggesztése után pedig duplájára szöktették fel az élelmiszerárakat, hanem azt, hogy azok a fűszeres és más boltok leledzenek ezekben a bünökben, amelyeknek nagyobbára rendezetlen vál-lásu gazdáit: segédeit jobbra fegyverbe szólították. Oh, a szövetkezet, az más. A szövetkezet közérdek, a szövetkezet vezetője és munkásai kiváltképpen nélkülözhetetlenek és ennél fogva idehaza folytathatják áldásos népsegítő működésüket, teljesen tönkretehetik a lábukon amugy is alig-alig álló magánérdekű fűszer- és élelmiszerüzleteket, vagyis a falu megcsinálhatja az igazi városi politikát, pusztíthatja a városi adófizető elemeket és emelője lehet a városi adóknak. A háboru folyamán, a háboru utánra nem is kell más, csak éppen ez. Még a megmaradt falat

kenyeret is ki kell ütni azoknak a kezéből, akik eddig össze nem roskadtak. Ha a fogyasztási szövetkezetek tényleg tudnának az oh nép, a tömegek számára olcsóbb élelmiszereket, könnyebb megélhetést biztosítani: az egészen más volna, akkor a nagyobb érdekekkel szemben a kisebbeknek háttérbe kellene vonulniok. De a valóság az, hogy nem tudnak, ma kevésbbé, mint bármikor, mivel pedig sokszorosán beigazoltan nem tudnak, semmi joguk arra, hogy új alakulásokkal régi exisztenciákat tegyenek tönkre. K.

— **Kemény Dávid.** A zsidó jellegű magyar szociálpolitikának és gazdasági kulturának nevezetes halottja van. Kemény Dávid, a magyar izr. kézmű- és földmívelési egyesület igazgatója, a koronaügyészség nyug. főigazgatója, kir. tanácsos, f. hó 2-án meghalt. Három évtizedes tevékenység fűzte a felekezeti közmunkához, mely felekezeti jellege mellett is a lehető legnemzetibb alapon állott. A magyar Izrael egymást felváltó új nemzedékeit a legnagyobb szeretettel vezette a legproduktívabb munkaterületekre és tette ezt nemcsak a tessék-lássék módján, hanem oly eredményekkel, melyek minden kritikán felül állanak. Törekvéseinek, munkájának gyümölcseit nemcsak az az ifjuság élvezte, amely kezei alá, atyai gondjai központjába került, hanem az egész felekezet is, mert eredményekkel, sikerekkel igazolta, hogy a magyar zsidóság nemcsak a rákényszerített pályákon tud boldogulni, hanem azokon a pályákon és azokban a munkakörökben is kiváló értékeket produkáló elem, amelyektől mesterségesen igyekeztek őt távoltartani. Az egyesület alapjait, jövőbe látó közéleti férfiaink, így, nyolc évtizeddel ezelőtt rakták le, de részben elerőtlenedett, részben egyoldaluvá vált munkaköréből az a tevékenység segítette kiemelni, amelyet Kemény Dávid állított a szolgálatába. A magyar izr. kézmű- és földmívelési egyesület védőszárnyai alól a zsidóhitű magyar iparosok ezrei kerültek ki, nehéz munkákban fáradozók csak úgy, mint a műipar, az iparművészet, sőt a képzőművészet nagyrabecsült dologtevői; de a magyar termőföld megmunkálói is — főképpen az utóbbi évek során — számos új alkotó és fejlesztő tényezővel szaporodtak az egyesület zsidóhitű pártfogoltjai sorából. Magyarországon az első inasotthont is ő szervezte meg, mert azt az ifjuságot, mely kezei alá került, mindig szemé előtt látni, szabad óráiban nevelni, hitében erősíteni, erkölcsi-cseiben megóvni volt a szándéka. A kertészképző internátusa evvel a törekvéssel egy töről hajtott, miután a földmivesképzésnek erőteljesebb felkarolására és specializálására e lap hasábjairól erőteljes akció indult. Kemény Dávid azoknak a gondolatoknak, amelyek az egyesület vezetőiben és vezetésében alakultak ki és melyek különösen a mai elnök Kohner Adolf báró idejében szaporodtak, mindenkor nagyszerű végrehajtója volt. Minuciózus, lelkiismeretes a végletekig. Az egyesületnek nemcsak tanulókorban levő ifjuságát tudta erős szálakkal magához és intézményeihez fűzni, hanem azokat is testvéri, baráti közösségbe foglalta össze, akik védőszárnyai alól kikerültek az életbe. Fejlődésüket tovább is figyelemmel kísérte, sőt irányította, úgy, hogy nem egy előkelő iparos és gazdálkodó gondol még ma is szeretettel nemcsak Kemény Dávidra, hanem azokra az intézményekre is, amelyeket az ő személye képviselt a szemükben. Mint agitátor elsőrendű volt. Támogatókat mindig tudott az egyesület és intézményei számára szerezni és szervezni. Helyét nehéz lesz betölteni, de úgy betölteni, miként ő tudta, ez idő szerint

בשר של פסח és Mindennemű kakao, csokoládé és cukorkák ritus szerint készíttetnek a főtisztelendő györszigeti orthodox rabbi felügyelete mellett

SCHMIDL L. gyárában Győrt.

szinte megoldhatlan feladatnak látszik. A maga kenyérkereső pályáján is kiváló volt. A koronaügyészség segédhivatalában a legnagyobb rangot érte el, ami ott egyáltalán elérhető volt. Mikor két év előtt nyugalomba vonult, a kir. tanácsosi címet kapta érdemei elismeréséül. Folyó hó 4-én temették az Aréna-uti gyászházból. Kevés embert gyászolnak meg úgy, mint őt. Nagy volt a szorosan vett családja. Mert az egyesületnek mai körülbelül 400 pártfogoltja csakugy szorosan vett családjához tartozik, mint azok az ezrek, akik atyai jóbarátjukat vették el benne.

— **A pesti izr. hitközség fiuárvaházának új elnöke.** A pesti izr. hitközség fiuárvaházának elnöke, *Holitscher Szigfrid dr.* közjegyző, e tisztségéről lemondván, a hitközségi elöljáróság legutolsó ülésében utódjául *Vida Jenő* vezérigazgatót, ki a fiuárvaházért eddig is lelkesen munkálkodott, választotta meg.

— **A papír.** A nagy gazdasági krízis, amely a háboru nyomán felburjánzott, az újságkiadás területén is érezteti el nem távolítható, ki nem kerülhető hatásait. Az újságkiadás nyersanyagai között a papirosnak, ami a mondanivalókat széthordja, kétségkívül elsőrendű a szerepe. Már pedig a papírtermelés, ez köztudomásu, nagy nehézségekkel küzd és ennél fogva semmivel sem kisebb mértékben drágult, mint más közszükségleti cikkek, avagy az élelmiszerek. E helyzet a napilapokat arra indította, hogy terjedelmüket redukálják, írásaikat kevesbitsék és új meg új tárgyalásokat folytassanak a helyzet szanálására, papírszükségleteik biztosítása céljából. A hadviselő országokban a helyzet sehol sem jobb. Mindenütt kényszerűség a takarékoskodás, a lapok terjedelmének összevonása. A papírszükség az Egyenlőséget is súlyos föladatak elé állította, még pedig annál inkább, mert e részben is speciális igyekezett lenni. Fehér vagy szürkés papíros helyett finomabb, sárgát választott, amelyet olvasói megszoktak, megkedveltek. Ettől eltérni most már bajos volna. De egyelőre a terjedelem redukálására sem gondolhatunk, hiszen nekünk most több a szükséges mondanivalónk, mint normális körülmények között. Nemcsak a napikérdéseket kell számontartanunk, nemcsak a család számára kell megfelelő olvasnivalókról gondoskodnunk, hanem háborus adatgyűjtésünk is oly területet követel a lapból, amelyet inkább kiterjeszteni, mint összevonni volna célszerű. Mivel a terjedelmet eszerint nem redukálhatjuk, a papírszükséggel és drágasággal szemben, amelyhez a nyomdai munkák árának nagymérvű emelkedése is járult, csak úgy szerezhethetnénk rekompenzációt, ha az előfizetési díjakat emelnők. De az előfizetési díjak emelésére sem tudjuk magunkat elhatározni. Az az egészséges konzervatívizmus, amely minket nemcsak a lap tendenciáiban, hanem üzleti részében is vezet, azt diktálja nekünk, hogy miként az olvasnivalók dolgában, úgy az előfizetési díjak emeléséből származó közvetlen terhekkel se rövidítsük meg olvasóinkat. Mindenképpen megmaradunk a régi formák mellett, noha ez érthető módon ránk nézve nagy áldozatokat jelent. De a nagy áldozatok elviselésének megkönnyítésére mégis támogatást kérünk. Oly támogatást, amely költséggel, többkiadással azokra nézve, akik nyújtani hajlandók, nem jár, ellenben a lap előállításának terheit mégis arányosan csökkentheti. Nem nehéz belátni, hova tendálunk. Oda, hogy lehetőleg minden olvasónk igyekezzék egy vagy több új előfizetőt szerezni az Egyenlőség számára. Ha előfizetőink gárdája megszorodik, akkor a lap előállításának költségei több példányra osztódnak el és így az új terhek könnyeb-

ben válnak elviselhetőkké. Azt hisszük, szabad remélnünk, hogy olvasóink és jóbarátaink méltányolják a helyzet kényszerűségéből folyó eme tiszteletteljes kérésünket és tekintettel a célokra és feladatokra, amelyekért az Egyenlőség a nehéz viszonyok közt változatlan energiákkal küzd, nemcsak felekezeti, de egyuttal erkölcsi kötelességnek is tekintik, hogy kérelmünk nyomán mind nagyobb eredmények és az új előfizetőknek minél nagyobb gárdája sorakozzanak.

— **A peszachi liszt.** A kormány már megküldte az értesítést arról, hogy peszachi liszt előállítására mennyi búzát engedhet át. Az orthodoxok e szerint 80, a kongresszusi és statusquo hitközségek pedig 70 waggonnyi búzát kapnának felörlésre. Mivel a felörlendő búzának egy része korpa és egy része elporlik, legfeljebb 82 százalék liszthozam számítható, vagyis 150 waggonnyi búzából 123 waggonnyi lisztet lehetne előállítani. Ez kétségkívül igen kevés, főképpen ha tekintetbe vesszük azt, hogy az elmúlt szűkös háborus esztendőben csak az orthodoxok szükségleteire 160 waggonnyi gabonát öröltek fel. Az orthodoxok a részükre fölajánlott 80 waggonnyi búzát rendkívül kevésnek tartják és nagy várakozással néznek a fejlemények elé. A héten ebben az ügyben központi papi és laikus bizottságuk már gyűlést tartott, amelyen elhatározták, hogy fölírják a kormányhoz, miképpen legalább annyi örlendő gabonát bocsásson az orthodoxok rendelkezésére, amennyit a múlt évben kaptak. Ugyanazon az ülésen az orthodox központi bizottság más a peszachal kapcsolatos kérdésekkel is foglalkozott. Így különösen a zsidóhitű hadbavonultak peszachi élelmézésével, amiről mi előző számunkban is írtunk. Elhatározták, hogy kérelmezni fogják a zsidóhitű katonák menázi-pénzének az egész ünnepre való folyósítását s hogy a még szükséges költségek pótlására felhívást intéznek a felekezet tagjaihoz. A héber nyelvű, lelkes felhívást már ki is adták. Az adakozást erre a célra mi is helyénvalónak tartjuk, amiről egyébként már szintén írtunk.

— **Simon József-émlékünnepély.** Az Országos rabbiképző intézet, f. hó 3-án d. u. jóm-kippur koton és mincha istentisztelet keretében megemlékezett Simon Józsefről, kinek egy évvel ezelőtt történt elhunytával az intézetet és a haladó magyar zsidóságot súlyos veszteség érte. Az intézet tanári karán, hallgatóin és tanulóin kívül a családtagok is megjelentek az istentiszteleten, amelyet *Lazarus Adolf* főkantor, az intézet énektanára vezetett. Dr. *Klein Miksa* tanár rövid imát mondott és megemlékezett az elhunytak nagy érdemeiről, amelyet a rabbiképző intézet létrehozása körül szerzett. Az istentisztelet az „Él mólé rachamim“ ima mesteri elének-lésével végződött. Itt említjük meg, hogy Simon József az országos rabbiképző intézeten nagyobb alapítványt tett azzal a rendeltetéssel, hogy kamataival halálának évfordulóján az intézetnek egy jeles növendékét jutalmazzák. Az ösztöndíjat egy tehetséges és szorgalmas növendék ez idén már meg is kapta.

— **Kecskeméti Lipót dr. gyásza.** A nagyvárad kongresszusi hitközség főabbiját, *Kecskeméti Lipót dr.-t*, megrendítő csapás érte. Leányát, Margitot, férjezett dr. Réti Ignácét, anyaságának küszöbén beállott betegségéből magához szította a Mindenható akarata. Nagyvárad egész társadalma meggyászolta a váratlan eseményt és igaz részvételével sietett a nagyrabecsült apa döbbenetes fájdalmának enyhítésére. Ennek a kifejezője volt a pénteki temetés. A hitközség gyászlapon tudatta szeretett papja leányának élete tavaszán történt váratlan elhunytát, kit a fővárosból hívott egyetemi tanár tudása sem volt képes az élet számára megtartani. A végső tisztelet a város tanácsát *Rimler Károly* polgármester és *Gerő Ármin* főkapitány képviselte, a törvényhatósági

bizottság tagjai Radl Ödönnel és Miskolczy Barnabással az élükön jelentek meg, a kongr. hitközség vezetősége Adorján Ármin dr. elnökkel, az orth. hitközség képviselője Gabel Jakab vezetésével jött el. Ott volt továbbá az izr. nőegylet Schütz Albertné, az izr. népkönyha Diósi Lajosné, az 1. cs. és kir. huszárezred tiszti és önkéntesi küldöttsége Romeizer kapitány vezetésével. Szemes Gábor esperesplébános, a sajtó képviselői, a tantestületek stb. szintén megjelentek. A temetés énekrészeit Weisz Jenő főkantor vezetésével a templomi férfikar látta el. A bucsubeszédet a gyászházban a megtört anya öcsse, a makói főrabbi, K e c s k e m é t i Ármin dr. mondotta. Megrázó beszédéből álljanak itt a következő sorok:

„És a természet milyen természetellenes tudott lenni, hogy szétzúzta az áldott nőiségnek választékos remekét. Meghalt a Margit. A szellemi finomságnak és a művelt érzésnek avatottja, ihlettje nem mosolyog többé. Mosolyában fénylett a lelke.

Említitek-e maid a nevét, amely hajdan száz kérdésben hangozott fel? Féltünk benneteket, félünk, hogy hallatára rátok zuhan, rátok nehezül a létnek valami elviselhetetlen üressége és kebletekben megrázkódik az enyhítetlen fájdalom, midőn visszaálmodva a péntekesték és ünnepek áldását, templomi találkozást, egymás kíséretét, a feleithetetlen szellemi szórakozásokat, ezer apró dédelgető figyelmet, szíven csap a rettenetes magány és akkor szölongatod, hívogatod a soha vissza nem térőt.

Jaj, te Margit, hűségnek angyala, jóságnak tündére, mint dultad szét lelkünk nyugalma, kedvét, biztosságát!”

A hült tetemeteket a hitközség tagjai vitték ki a gyászházból. Rengeteg tömeg ment utánuk és nem fogyott meg a temetőhöz vezető hosszú uton. A temetés napján tartott szombat esti istentiszteletre zsufolásig megtelt a templom. Mikor a szertartás ama része következett, mikor a gyászolók is beléphetnek a templomba, K e c s k e m é t i Ármin dr., a makói főrabbi vezetésével a hitközség előljárósága a templom főbejáratához vonult és a makói pap reszkető hangon mondta bátyjának, a gyászoló férfinak és a család férfitagjainak: Vigasztaljon meg benneteket az Örökkévaló... A megboldogult emlékére létesítendő alapítványok gyarapítására eddig is nagy összegek gyűltek össze.

— **Választás Liptószentmiklóson.** A lipótszentmiklósi izr. hitközség január hó 30-án tartotta évi rendes közgyűlését, melyen a választásokat egyhangulag a következőkép ejtették meg: Elnök S t a r k Ármin, alelnök dr. S i n g e r József, pénztáros S i n g e r Miksa. A hitközség segélyezések és drágasági pótlékok címén 5500 K-t vett fel a költségvetésbe.

— **Kegyelet Szabolcsi Miksáért.** A következő átiratot vesszük: Önagysága özy. Szabolcsi Miksáné urhölgynek. Budaresten. Kiváló tiszteletünk kifejezése mellett van szerencsénk értesíteni, miszerint a *szarvasi izr. hitközség előljáróságát és tagjainak összességét* fájdalmasan érintette azon súlyos veszteség, amely Önagyságát nagynevű férjének korai elhalálása folytán érte. Kérjük Önagyságát, fogadja ezúton mélyen érzett részvétünket és leljen megnyugvást azon tudathan, hogy az Istenben megboldogultnak váratlan halálán nemcsak az odaadó hitves és elárvult család kesereg, hanem a fájdalomban osztozunk mi is, osztozik az egész hazai zsidóság, amelynek érdekében hosszú évtizedeken át önzetlenül, fáradtságot nem ismerő módon, eredményesen munkálkodott. Mély tisztelettel, Szarvas, 1916. január hó 28-án. Dr. Szemző Gyula hitközségi elnök, Glück Zsigmond jegyző.

— **A készülő nagy műről.** Az Egyenlőség azt az óriási adatgyűjteményt, melyet a háboru eleje óta harctéri és a harcvonalakon belül alkalmazott tudósítótól, az összes magyar zsidó hitközségektől és a tábori rabbiktól annak a résznek a kiderítése végett, amely a magyar zsidóságot a világraszóló hősi küzdelmekből megmenti, közreadott, a háboru lezajlása után összefoglaló munkában fogja hozzáférhetővé tenni. E munkának egyik lényeges rész lesz a statisztika, amely a magyar nemzetnek a háboruban való részvételéről kiadandó készülő kormányjelentés adataira és a hazai zsidó hitközségek följegyzéseire támaszkodva, számszerűleg fogja megállapítani azokat az áldozatokat, amik e nagy küzdelmekből és véres harcokból a magyar zsidóságra hármlottak. A hitközségek legnagyobb része már beküldte hozzáuk az eddig hadbavonult zsidóhíttű katonák névsorát, csakugy, mint az azok közül kikerült hősökre vonatkozó adatokat. Néhány nagyobb hitközség azonban, ugylátszik, még nem készült el ezzel az összeállítással, mely területükön éppen a tömegeknél fogva, több munkát is ad. Ezek közé tartozik a pesti hitközség (Buda megvan) Szed, Nagyvárad és még három-négy nagy város zsidó vallásközsége. Föltehető, hogy az összeállítás munkája e hitközségekben is folyik, még pedig nyilvánvalóan ugy, mint Budán, ahol a hitközség állandó körlevelekkel szerzi meg az adatokat a bevonulókról. A kisebb hitközségek jelentései között nagyon sok érdekes akad. Ezek közt is egyik legérdekesebb a kis sajószentpéteri orth. hitközség statisztikája, mely a zsidóhitűek katonáskodásáról a legteljesebb képet adja, mert még azokról is beszámol, akik eddig — mert korosztályaikat föl nem hívták, vagy ideiglenesen a fölmentettek közé kerültek — be nem vonultak. Ritka példaadó ez a statisztika, azért közöljük. Rovatai a következőképp vannak beosztva: 1-ső rovat: sorszám; 2-ik rovat: név; 3-ik rovat: foglalkozás; 4-ik rovat: mily szolgálatot teljesít; 5-ik rovat: jegyzet.

Sajószentpéteri orth. izr. hitk.

hadbavonult tagjainak és tagok gyermekei névsora.

1. Brandspiegel József, bádógos, fegyv. nélk. 2. Benedek Dávid, jbir. írnok, fegyv. nélk. 3. Czeisler Artur, atyja kávéházában kisegít, harctéren, 1-szer sebesült, most hadifogoly. 4. Czeisler Jenő, atyja kávéházában kisegít harctéren, hadifogoly. 5. Czeisler Ernő, atyja kávéházában kisegít, fegyv. nélk. 6. Fogel Ferenc, mészáros, harctéren, egyszer sebesült, most ismét orosz fronton. 7. Friedmann Jenő asztalos, harctéren, hadifogoly. 8. Frischmann Sámuel, keresk., fegyv. nélkül, B. népfelkelő. 9. Fogel Gyula, bádógos, harctéren, orosz fogoly. 10. Fogel Jenő, mészáros fegyv. nélk. 11. Fogel Dezső, keresk., kiképzés alatt. 12. Fleischer Vilmos, szabó, harctéren. 13. Freimann Ármin szerelő harctéren. 14. Grünfeld Dávid, keresk. segéd, fegyv. nélk. 15. Grünfeld Izák, tanuló, harctéren. 16. Groszmann Jenő, keresk., harctéren. 17. Glattstein Vilmos házaló, fegyv. nélk. 18. Dr. Ganzfried Bertalan, ügyvéd harctéren, B. népf. 19. Glück József tanuló, harctéren, 1-szer tifuszban feküdt, most ismét a harctéren. 20. Goldsmann Jenő, keresk., harctéren, elesett. 21. Goldstein Vilmos, keresk., fegyv. nélk., B. népf. 22. Gotthilf Jakab, cipész, harctéren, B. népf. 23. Grünbaum Gábor, bádógos, harctéren. 24. Groszman Sámuel, korcsmáros, harctéren. 25. Dr. Havas Izó, ügyvéd, harctéren, sebesülten kórházban. 26. Heimlich Jenő, tanító, pótcsapattestnél. 27. Jungrasz Adolf, keresk., kiképzés alatt, B. népf. 28. Klein Dezső, magántisztviselő, harctéren. 29. Klein Herman, keresk. segéd, harctéren. 30. Klein Vilmos, fegyv. nélk. 31. Kerekes Nándor, adótiszt, harctéren. 32. Königstein Menvhért, tisztviselő harctéren. 33. Königstein Victor, harctéren. 34. Kohn Vilmos, keresk. segéd, harctéren, elesett, ezüst vit. érem. 35. Kohn Elemér, keresk. segéd, harctéren. 36. Kovács N., gazdász, még pótcsapattestnél. 37. Dr. Kolos Sándor, ügyvéd, kiképzés alatt. 38. Moskovits Adolf, pék, harctéren. 39. Lefkovits Miklós, rabbijelölt, fegyv. nélk. 40. Meisler Ignác, keresk. segéd, harctéren, 1-szer sebesült, most orosz harctéren. 41. Nádor

Dezső, orvosjelölt, harctéren. 2-szor van künn. 42. Dr. Neuvirt Lajos, orvos, harctéren. 43. Rosenthal Jenő, mészáros, harctéren, Przemyslben lett hadifogoly. 44. Rothmann Mór, keresk, harctéren, Przemyslben lett hadifogoly. 45. Rosenthal Adolf, kávé, fegyver nélk. 46. Rosenthal Sándor, mészáros, fegyver nélk. 47. Reinitz Sándor, keresk, harctéren. 48. Reinitz Fábán, gimn. tanuló, kiképzés alatt. 49. Reich Sámuel, órá, harctéren. 2-szer sebesült, most orosz harctéren, vitézs. érem. 50. Reich Hermann, órá, harctéren. 51. Rosenfeld Miksa, keresk, fegyver nélk. 52. Rosenfeld Béla, pék, harctéren, elesett. 53. Róna Pál, gyógyszerész, fegyver nélk. 54. Rosenberg Jakab, vallásitanító, fegyver nélk., B. népf. 55. Salamon Mór, szabó, harctéren. 56. Spitzer Lajos, szabó, harctéren, orosz hadifogoly. 57. Szegő Bernát, bankhiv., harctéren, Przemyslben lett hadifogoly. 58. Schwartz Dávid, asztalos, harctéren. 59. Stein Artur, gazdász, harctéren, 2-szer sebesült most ismét harctéren. 60. Sterk Adolf, gazdász, harctéren. 61. Waldmann Jenő, keresk., harctéren, sebesülése óta könnvü szolgálaton. 62. Wolf Dávid, tisztviselő, fegyver nélk. 63. Weidenfeld Károly, korcsmáros, fegyver nélk. 64. Wohlstädter Sándor, fuvaros, harctéren, orosz fogságból megszökött. 65. Wiesner Ignác, gimn. tan., harctéren. 66. Adler Henrik, keresk, segéd, harctéren.

42—50 évesek (még nem vonultak be).

66a. Citrom Soma, fuvarozó. 67. Fleischer Lajos, házaló. 68. Glück Lipót, gépész. 69. Gutlohn Mór, cipész. 70. Kerekes Ármán, szabó. 71. Dr. Mezei Mór, ügyvéd. 72. Rosenblüth Dávid, cipész. 73. Spiegel Jónás, korcsmáros. 74. Dr. Wallner Bernát, járásbíró.

Besorozott, de nem szolgálók:

1. Csonka Bernát, felülvizsg. elbocsájtva. 2. Glück Menyhért, felülvizsg. elbocsájtva. 3. Gombos Samu, adótiszt, felmentve. 4. Kun Géza, gazdász, felmentve. 5. Klein Sándor, felülvizsg. elbocsájtva. 6. Ifj. Rosenthal Jenő, felülvizsg. elbocsájtva. 7. Morgensztern Nándor, felülvizsg. elbocsájtva. 8. Munk Artur, adótiszt, felmentve. 9. Waldmann József, felülvizsg. elbocsájtva. 10. Weisz Péter, nagykeresk., felmentve.

Nem szolgáló tagjai:

1. Adler József, sánta. 2. Adler Jenő, koron tul, fia harctéren. 3. Brody Miksa, koron tul. 4. Braun Vilmos, koron tul, veje katona. 5. Braun Soma, koron tul. 6. Bruckner Ármán, koron tul. 7. Ceisler Márton, koron tul, 3 fia katona. 8. Cimmermann Jakab, koron tul. 9. Fried Joachim, koron tul, rabbi. 10. Fogel Herman, sörves, fia harctéren. 11. Fischer József, koron tul, 2 veje harctéren. 12. Friedmann Márton, koron tul, 2 fia harctéren. 13. Fogel Jakab, koron tul, 3 fia katona. 14. Fleischer Samu, koron tul. 15. Freistadt Miksa, sánta. 16. Fleischer Simon, koron tul. 17. Flamm Ignác, mértéken aluli. 18. Goldsmann József, koron tul, fia elesett. 19. Goldsmann Miksa, nem lát. 20. Grünfeld Baruch, koron tul, 2 fia és veje harctéren. 21. Groszmann Lajos, rövidlátó. 22. Glück Mór, koron tul, fia harctéren. 23. Groszmann Márton, koron tul. 24. Grosz Sándor, lába rossz. 25. Hartmann Jakab, koron tul. 26. Hartmann E. Jakab, koron tul. 27. Hochhauser Bernát, koron tul, fia harctéren. 28. Hartmann József, tbc. 29. Knopf Ferenc, hadi munkán v. n. 30. Krausz Mór, 1 üveg szeme van. 31. Klein Kálmán, sörves. 32. Klein Péter, koron tul, 2 fia és 2 veje katona. 33. Königstein Adolf, koron tul, 3 fia és veje katona. 34. Kohn Bernát, rossz szemü. 35. Krakovics Joachim, koron tul, fia katona. 36. Krausz Vilmos, igen gyenge. 37. Kohn Mayer, koron tul, fia elesett. 38. Kolos József, mértéken aluli. 39. Klein Herman, koron tul. 40. Mogyorós Simon, sánta. 41. Princz Ignác, koron tul. 42. Rosenthal Dávid, koron tul. 43. Dr. Róna József, koron tul, fia katona. 44. Schwartz Sámuel, koron tul. 45. Steiner József, mértéken aluli. 46. Dr. Schweitzer Dezső, rossz szemü. 47. Schwartz Herman, koron tul, 2 fia katona. 48. Steinberger Bernát, koron tul, veje katona. 49. Stein Márton, koron tul, fia katona. 50. Sterk József, koron tul, fia katona. 51. Ungár Jónás, koron tul. 52. Wiesner Vilmos, koron tul, 1 fia katona. 53. Weisz Ferenc, rossz lába. 54. Weisz Jónás, koron tul, 4 fia katona. 55. Schwartz Ferenc, hadi munkán van.

Ez alkalomból örömmel adunk hírt róla, hogy az Egyenlőség adatgyűjtő munkájában az orthodox

hitközségek épp oly buzgalommal és szeretettel vesznek részt, mint a haladó és statusquo hitközségek. Mikor a magyar zsidóság ama értékeinek megállapításáról van szó, amelyekkel a nagy nemzeti küzdelem céljait elősegíti, a partikularizmus és pártárnyalatok érvényesülésének épp úgy nincs jogosultsága, mint a közös érdekű munkától való tartózkodásnak. Ez okból feltehető, hogy sem a nagyobb, sem a kisebb zsidó hitközségek között nem fog akadni egy sem, amely az általa megszerezhető adatok visszatartásával hiányossá akarná tenni azt a művet, amelynek teljessé tételén az Egyenlőség minden erejével, e célból létesített szervezetével a legnagyobb odaadással dolgozik. A felekezet számára gyűjtünk dokumentumokat. Ez okból kívánatos az is, hogy a bevonulásra fölhívott minden újabb korosztály zsidóhitű bevonulóira vonatkozó adatokkal az eddig beküldöttek pótlása is megtörténjék. A héten a következők küldték be adataikat: Budapest. X. ker., Bonyhád, Debrecen I. csoport, Bethleni járás I. csoport.

— A Talmud az árdragító visszaélések ellen. Nem szabad felhalmozni árdragítás céljából olyan cikkeket, amelyek élelmezésre szolgálnak. (b. Bábá Báthrá 90b.) Épügy nem szabad üzérkedni olyan dolgokkal, amelyek élelmezésre valók, mert a közvetítés megdrágítja az élelmet. A termelő maga, minden közvetítés kizárásával adja el termékeit a fogyasztónak, hogy az minél olcsóbban juthasson hozzájuk. Csak olyan esetben szabad közvetíteni, mint például, ha a pék összevásárolja a lisztet abból a célból, hogy kenyeret süssön belőle, tehát iparüzés céljából. A Talmud keményen sújtja azokat, akik árdragító célzattal összevásárolják és felhalmozzák a készleteket, hogy így hallatlan módon felhajszojják az árakat. Rájuk olvassa Ámosz próféta dorgáló szavait: Halljátok ti ezt, kik áhítottok a szükölködőre és arra, hogy eltüntessétek az ország szegényeit, mondván: Mikor mulik el az újhold, hogy eladhassunk gabonát, s a szombat, hogy kibocsáthassuk a buzát, megkisebbitve efát és megnagyobbitva a sékelt és meggörbítve a csalárd mérleget. *Megesküdtök az Örökkévaló Jákob büszkeségére: Nem felejttem el mindörökké az ő gaz tetteiket.* (Ámosz 8 feje. 4—8 v.) A mindennapi ima kilencedik benedíciója, amelyben földi javakért Istenhez esedezünk. R. Álexánder tanítása szerint arra való, hogy az élelmiszeruzsorások ellen megvédjen bennünket (Keneged mafkié seorim). Dávid király is az átok villámait szórja az ily gonosztevők fejére, lángszavakkal ostromozván őket, a 10-ik zsoltárban, Istenhez könyörög, mondván: Oh, zuzd szét a gonosz kariát. (b. Megilla 17. b.) A talmud bölcsei különféle intézkedésekkel próbálkoztak az élelmiszeruzsorának gátat vetni. Ilyének voltak: 1. A hatóság megállapította az élelmezési cikkek maximális árát és aki többet kért,

„KEGYELET”

exhumálási és hazaszállítási vállalat. Budapest, Andrássy-ut 13. I. 1. Telefon 53-32. — Ezközzel a harctéren elesett hősök exhumálását, hazaszállítását, a szükséges engedély megszerzését.

NE FOGADJON EL MÁST MINT

TUNGSRAM

HAZAI GYÁRTMÁNY. ÓVAKODJUNK UTÁNZATOKTÓL!

FELÍRÁSÚ VALÓDI
ORÓTLÁMPÁT.

Gyártja: Az Egyesült Izzólámpa és villamossági r.-t., Ujpest.

vagy drágábban adta el a megszábotott árnál, termékeit, azt szigorúan megbüntették. Maximálták a lisztet, a kenyeret, a húst, a bort és az olajat, tehát a legfontosabb és legszükségesebb élelmiszeri cikket. Aki a hatóság intézkedése ellen vétett, azt botbüntetéssel sújtották. (b. Bábá Báhrá 8b. Rámbám hilkhoth mekhira 14. fej. és hilkhoth geneva 8. fej. Tur Sulchan Aruch Chosen mispát 231, 26, 27, 28.) 2. Megtiltották a közvetítést. Teljesen kizárták. Sámuel, a Nahardea iskolájának feje, a 3. században, azt tanítja: ha a kiskereskedő, a falvakban házalva, tojástartól össze, akkor nem szabad azokat más kereskedőnek, hanem csak közvetlenül a fogyasztó közönségnek eladni. Őtöle származik az a híres tétel, hogy a kereskedőnek be kell érnie csekély, minimális haszonnal. Vehámisztákker ál misztákker-joszer misetusz. (b. Bábá Báhrá 90a. és 91a). Az élelmiszernek, az országból való kivitele, szigorú tilalom alá esett. (u. o. 90b.) Az importot ellenben lehetővé tették és hatóságilag előmozdították. Igaz, volt idő, mikor a zöldség és vetemények behozatala nem volt megengedve, de később, amint a nagy inség állott be és különösen ezekben a cikkekben szükség mutatkozott, akkor a szynhedrion a közszükségletnek engedve, megszüntette e tilalmat. (b. Szánhedrin 12a. Toszifta Sebiith 4. fej. és Bloch Mózes, Sáaré Toráth Hatekánoth II. kötet, II. rész, 56. fej. 30. lap). Lángeszü és hatalmas koncepcióju, nemes szivü és ideálistelkü élelmiszernek tartották a bibliai Józsefet, aki 7 évig, még pedig az inséges hét esztendőben, önzetlenül gondoskodott Egyiptom egész népének bőséges élelmiszeréről. Őreá alkalmazták a bölcs király példaszavát: „Aki visszatartja a gabonát, azt a nép megátkozza, de áldás száll az eladó fejére”. (Pb. 11. 26. Midrás rábbá M. I. könyvéhez 91. fej.) Ime, a talmudi zsidó morál véleménye a ma oly általános visszaélésről.

Dr. Farkas József.

A Talmud kincseiből.

Irja: Szabolcsi Lajos.

Lám, az állatok mily könnyen megélnék, holott egyiknek sincs foglalkozása.

Vagy láttál-e már valaha szarvast, ki mezei munkával bajlódott, oroszlánt, ki teherhordásból élt volna, vagy rókát, kinek boltja volt?

Holott őket az Ur csak azért teremtette, hogy az embert szolgálják. Az ember pedig, ki azért jött világra, hogy Teremtőjét szolgálja, mennyire küzködik, hogy' harcol a betevő falatért!

(Ezt a különösnek tetsző felkiáltást Rabbi Simon ben Eliezer halljuk a Talmud Kiddusin traktátusában, hol arról a végtelenül fontos kérdésről vitáznak a zsidó mesterek: *milyen pályára küldje az ember fiát?*)

A vitából mindenekelőtt kiragadtuk Simon rabbinak fentebb idézett érdekes panaszát. Az ő felfogása szerint tehát az ember is, miképen az állatok, tulajdonképen minden foglalkozás nélkül élhetne a világon és szolgálhatná alkotóját, ha büneivel és rosszasságával el nem rontotta volna sorsát és el nem játszsza így az Ur kegyét. A nagy átok jut újra eszünkbe, melylyel az Ur sújtott az első bűn után Ádámra: „Arcod verejtékével fogod enni kenyeredet!” Az embernek tehát — szinte büntetésből — foglalkozás kell, hogy fentarthassa magát.

De minő foglalkozás a legjobb?

Páratlanul érdekes korpék az, mely e kérdés meg-

vitásakor a talmudban élénk társul. Egy egész társadalmi elrendezkedés társul ki előttünk.

— Nincs olyan foglalkozás, melyből gazdagság származik és nincs olyan, mely elszegényedésre vezet — kezdi Rabbi Méir, — vagyis nem magától a foglalkozástól függ a boldogulás. A boldogulás Istentől függ, ki mindenkinek érdeme szerint oszt jóból és rosszból. Egy szóval: az emberen mulik, boldogul-e, és nem a pályán, melyet választott.

— Könnyű és becsületes foglalkozást keress a fiadnak — tanítja tehát Rabbi Méir — és azután imádkozz sikerért az Istenhez, akinek kezében van minden gazdagság és jólét.

Aba Gorja szerint *ne nevelje* az ember fiát számárhajcsárnak, tevehajtónak, matrónak, pásztornak, sem kereskedőnek. Ezek a foglalkozások ugyanis nem valók tisztességes embereknek. (Rasi, a nagy magyarázó, meg is okolja, miért: a számárhajcsár, a tevehajtó, a matróna nagyjából szabadban tartózkodó, eldurvult, erkölcstelen emberek, uton-utfélen alusznak, fát lopnak az erdőkben, gyümölcsöt a mezőkön. A pásztor tilosba hajtja a barmát. A kereskedő csaláshoz szokott, s vizet önt a borba és kavicsot kever a buzába.)

Aba Gorjanak egy másik tanítása következik azután, melyet Rabbi Jehuda közöl, s mely egy-egy kis jellemrajzzal is szolgál a fent idézett és másfajta foglalkozásokról is. Halljuk csak, hogy karakterizálja őket:

A számárhajcsárok majdnem mind durva, gonosz emberek. A tevehajtók már becsületesebbek, (a nagy sivatagokban gyakran fenyegeti őket veszedelem s ilyenkor rettegő szivük az Urhoz fordul), a matrónok rendszerint jámbornak és áhitatosak (a tengeren az ember megtanul istenfélő lenni) Ami pedig az orvosi pályát illeti: a legjobb orvos is pokolra kerül. (Híres, kemény mondás: Tov seberófim le-Gé-Hinom. Sokféleképen magyarázták már nálam jelentékenyebb talmudisták e nevezetes helyet, én nem akarom különvéleménnyel elhomályosítani értelmét. Sokféleképen fordítják is. Tény, hogy a mondat eredeti fordítása a fentebb közölt, tény, hogy Rasi is így érti és így is magyarázza: hogy t. i. van orvos, ki elkapatva gyógyítása sikereitől, nem fél semmi betegségtől, súlyos ételeket eszik gondtalanul, szíve elfordul az Istentől, nem gyógyít szegényeket és hasonló bűnök miatt eléri végzete. Az mindenesetre igen valószínű, hogy Aba Gorjan nem zsidó orvosra gondolt e véleményével, hanem valamelyik görög, római, vagy babilonai kuruzsló, vagy köpülőzőre, amilyenek sokan laktak akkor a babilonai városokban.) És a legjobb mészáros is — folytatja Aba Gorjon — csöcselékhiad, (pénzvágásában sokszor tiltott húst is elad, csak hogy keressen.)

Ne feledjük, hogy természetesen *akkori* orvosról, *akkori* kereskedőről, *akkori* mészárosról van szó; ne is vegye ma e hajdani szigorú ítélkezést senkiscm magára!

Rabbi Méir fejezi be itt a vita e részét: Nekem nem kell egyik foglalkozás sem — mondja — és csak a Tanra tanítom a fiamat, a Tóra hasznos ezen a világon és a tulvilágon is jutalmat ad. A Tóra őriz minket ifjúságunkban és marad velünk az aggkor idején, midőn minden más munka kihull a kezünkből, a Tóra ad reményt és vigaszt betegségnek napjaiban!

Minden *nőkkel kapcsolatos, nők részére* dolgozó foglalkozástól tartózkodni kell — hangzik el ezután a mesterek döntése, melyet erkölcsi szempontok vezetnek. Ilyen foglalkozások: az ékszerötövösök, a ruhafodrozók, a női kézimalmok készítői, az illatszeresek, takácsok, a hajnyírók, a ványolók, a köpülőző, a fürdős és a timár. Ilyen foglalkozást üző ember nem lehet király, sem főpap Izraelben. Az ilyen kenyérkereset alacsony dolog, és különösen elítélendő közöttük az érvágóé, a köpü-

lyözőé (az akkori idők kapós házi orvosa), kinek tizcsuf, gögjéből fakadó tulajdonságát is felsorolja a talmud.

A választás tehát igen nehéz.

Bar-Kappara még mint egyszerű és könnyű foglalkozást ajánlja a *himző-mesterséget*.

Rabbi Jehuda, a fejedelem pedig így szól:

— Nincsen foglalkozás, mely fölösleges volna a világon. Mindegyikre szükség van. És mégis boldog, aki szüleit előkelő foglalkozásban látta, s boldogtalan, kinek szülei alacsony kenyérkeresetből élnek.

Rabbi Simon ben Eliezer pedig az állatok sorsáról mondja el a szép szavakat, melyeket e kis fejtegetés élére tettünk.

Mi tehát a tanulság? Rabbi Méir ígéje csendül újra fülünkbe: a Tóra! a Tan! Az ad reményt és erőt, az aranyozza be az ifjú kort és az vált meg az öregség napjaiban!

Akik abban a tévhitben élnek, hogy a zsidóság örök idők óta a kereskedelem és a pénzügyletek népe, csodálkozva olvassák majd e talmudi vitát. Egy hang sem ajánlja itt ezeket a ma teljesen zsidónak minősített pályákat, illetve hallatszik gunyos vélemény, az Aba Gorjaé, mely a kereskedőt egyenesen csalónak nevezi és távol akarja tartani e foglalkozástól a zsidóságot.

Valóban az ősi zsidó: katonának, tudósnek, földművelőnek való volt. A nép nagy része távol állott minden merkantilizmustól. És midőn kihúzták a földet lába alól, akkor sem a pénzváltó-asztaloknál, vagy a boltokban telepedett le, hanem tanulni és tanítani vonult be a tanházakba.

A tanulás és tanításon kívül volt még valami, amit szeretettel műveltek e korban: egyszerű, kézműves foglalkozások. A neves tudósok közül Rabbi Jicchakról ismeretes, hogy *kovács* volt; Rabbi Jochanan *szandelor*, azaz szandálkészítő, Rabbi Jehósua, a nagy és szerény bölcs: egyszerű *szénégető*.

Az új, görög-római foglalkozásokat, melyek az ókori pogány kultúra díszai voltak, erkölcsi szempontból, miént láttuk, mellőzték. Nem csábította őket a sok fény, illat, drágaság. „Egyszerű és ártatlan foglalkozást” kerestek üzött életükhöz, melynek központjai lassanként teljesen a Tan és az iskola lettek.

Csak a szétszórás, a középkor, a maga raffinált kegyetlenségével, tudott belőlük, az írás népéből, gettóiban kereskedőket és bankárokat nevelni. Csak a középkori gettóban merült föl a két új zsidó típus: a zsidó orvos, ki keresztény fejedelmeket gyógyít és a zsidó bankár, ki keresztény fejedelmeknek ad kölcsönöket.

Az újkor lassanként visszaadta a zsidóságot ősi tulajdonságainak. A zsidó *tudósok* szorgalmát és becsületes tudását a világ minden akadémiaja bizonyítja.

A háboruban láttátok, mint ébredt fel a zsidóban a *katona*.

És bocsássátok a zsidót vissza a *földhöz* is és látni fogjátok, — mint ift-ott már kitűnik — mennyire ért hozzá, mennyire szereti, mennyire megbecsüli.

Ugyebár, minő erős tanulságok rejlenek egy rég elhangzott talmudi vitában?)

A szegénység ném szégyen.

A szegénység jó tulajdonság. Az Örökkévaló

kutatót a jótulajdonságok között: melyiket adhatná népének, Izraelnek?

És a szegénységet választotta ki a számára.

Erre Sámuel, mások szerint Rabbi Jóséf meg is jegyezte a következőket: A közmondás is így tartja: „illik a szegénység a zsidóhoz, mint bibor nyereg a fehér paripára.”

(Sokat megmagyaráz ez a talmudi felfogás. A zsidóság a jótékonyosság és a felebaráti szeretet vallása. De a vallás parancsán kívül is, a sokezeréves hányattatás alatt a zsidó lélek mindig rokont és közelállót látott a szegényben. A szegényhez nekünk nem kell leereszkednünk, mert hiszen mint a talmudi felfogás tanítja: a szegénység zsidó erény, zsidó dicsőség. A zsidó nép sohasem volt gazdag. És mikor Izraelt a római légiók szétzörték a nagyvilágba, akkor nem vihettek magukkal a bujdósók kincseket nagy utjukra: csak a Tan szellemét, a hagyományt és a hitet. Ez a szegénység volt egyedüli utrayalójuk és ettől gazdagodott meg később az egész világ.

A szegénység tehát történelmi örökségünk nekünk, zsidóknak. Jól jegyezzék meg ezt azok, kiknek a szegények gyámolítása a feladatuk a mai zsidóságban. Ne nézzenek le a segélyre szorulókra göggel, ne bánjanak velük fenhéjazóan, de teljesítsék tisztüket szívvvel és szeretettel, mert hiszen ők is, az osztók, a *szegények* népéből valók.

Az idézett talmudi felfogásból várható volna, hogy a *gazdagok*, mint ritka kivételek, valami rendkívüli helyet foglaltak el az ókori zsidóságban. Tévedés. Csupán csak a gazdagság nem volt elegendő a vezérszerephez. Nagy vagyonok urait ismerte a hajdani zsidóság is. De a talmud mégis csak így állapítja meg a gazdagság fogalmát: „Gazdag az, ki örvend annak, amiye van.” Nagy vagyon ura volt például az egykori Jeruzsálemben Kalba-Szebua (ki nevét a Talmud szerint onnan kapta, hogy mindenki, aki éhes kutya gyanánt (כלב) lépett vendéglátó házába, onnan jóllakva távozott (שבע) valamint Nikodemosz ben Gorjon és Ben Cicith Hakeszasz is, kik hárman egymagukban vállalkoztak rá, hogy élelemmel, olajjal és fával ellátják az ostromlott Jeruzsálemet. Voltak tehát nagy-gazdag emberek a talmud idejében is. És mégis: *egyedül* a gazdagság nem predesztinálhatott a nép vezetésére. Mert a *tudás* volt a legfontosabb.

Jellemző példa erre, hogy mikor az ifjú Rabbi Eleazar ben Azariát a szinhedrion fejévé választották, a zsidó nép közvéleménye, mint a talmudban olvassuk, így okolja meg a választást: „Megválasztjuk Eleazart, mert ő bölcs, emellett gazdag és hozzá előkelő származása.” Első tehát a tudás. A gazdagság csak másodsorban játszott szerepet. És a gazdagság nem magáért a gazdagságért fontos, hanem, mert a *köz* hasznát veheti. A nép is csak azért helyez rá súlyt, hogy a római császári udvarban, ha kell, kellő fényvel jelenhessen meg Eleazar a zsidóság, a zsidó érdekek képviselőjében.

A gazdagoktól, kiket mi hitéletünkben előkelő helyekre állítunk, kívánjuk meg mi is, hogy a zsidóság — mely oly végtelenül szegény és támogatásra szoruló — érdekében használják fel nagy tekintélyüket. A gazdag vezérek támogassák a felekezetet minden erejükből és vi-

Nagyothallástól
fülzugástól meg-
szabadulhat,

Ha a legjobbnak, legkönnyebbnek bizonyult
aluminium hallókészüléket hordja. Fület
nem sérti. Kívülről nem látható. Két olda-
lán levő hártya hangfelfogóval van ellátva.
Kimerítő prospektust ingyen küld:

FARAGÓ JENŐ
BUDAPEST,
IX., Mester-utca 34.
Telefon: József 28-63.

szonozzák ezzel a feléjük irányult bizalmat. Maga a vagyon pusztá fénye ne vakítson még el bennünket. Ne feledjük el soha és gondoljunk rá bizonyos büszkeséggel, hogy az Ur Izrael számára a szegénységet, mint *jótulajdonságot* választotta ki, ne feledjük el, hogy a szegénység népe vagyunk és hogy — mint a talmud ama keleti pompájú hasonlata hirdeti — nemcsak hogy nem idegen tőlünk, de egyenesen *illik* hozzánk a szegénység.)

Nagy baj ért és most jajveszékelsz. *Miért ép engem ér mindez?* — kiáltasz az ég felé. „Mennyi ember él a világon és ép rám kell zudulnia a szerencsétlenségnek!”

A kishitűek szavajárása ez, hidd el nekem.

Bezzeg, mikor öröm ért, nagy öröm és boldogság nemrégiben, akkor nem kiáltottad: „*Miért ép engem ér mindez?* Miért ép az én házamba köszönt a nagy szerencse, mikor annyi ember él a világon!” Ugyebár, akkor hallgattál?

Pedig mindenkinek egyformán kijut idelelni a jóból és a rosszból. Amint nem sokallod a jót, ép úgy ne panaszkodj a rossz miatt sem. És ahogy áldod az Ur nevét a boldogságért, melyet juttat neked, épúgy áldanod kell a szerencsétlenségben is.

Fény és árnyék az emberi élet. Mindenkinek jut öröm a földön és mindenkinek keserűség is.

Az is tolvaj, aki tolvajtól lop.

— Jobb a hü ellenség, mint a hüthen barát.

— Hát van hü ellenség?

— Van. Aki *mindig* és *mindenben* ellenségünk.

Arról biztosan tudjuk, hogy minden körülmények között ellenségünk. Nem is számítunk rá soha, hogy velünk tartson. De mit szóljak a barátról, kire szükségem van, ma itt áll mellettem, s holnap nagy-sunyin átlopózik az ellentáborba?

A Szabolcsi-emlékműre

e héten a következők rótták le a kegyelet adóját:

Az Egyenlőség szerkesztőségénél befolytak:

Propper Samu földbirtokos, Budapest ¹	200.— K
Neuer Ignác. Székesfehérvár	20.— "
T-i katonai üdülőttelep önkéntesei	6.— "
Összesen	226.— K
Mult héten kimutatva	9203.30
Együtt	9429.30 K

¹ Naepságos dr. Szabolcsi Lajos urnak. Budapest. Fogadja kérem a mai postával küldött 200 koronát, mellyel megboldogult édes atyjának a nagy férfiúnak, ki végső napjáig lankadatlanul küzdött szent ügyünkért. emelendő emlékmű költségéhez hozzájárulni óhajtok. Felejthetetlen édes atyja, a Nyírség napsütötte homokvidéke ugyana on szerény falucskájában látta meg a napvilágot, mint jómagam, kinek alkalmá volt zsenge gyermekkorától bámulattal nagy fejlődését tapasztalni és látni azt, hogy erős akarattal és szívemességgel önerejéből mennyire emelkedett a társadalom színvonalán. Emleke ezen nagy küzdő férfiúnak örökké fog bennem élni és Önnek nem kívánhatok jobbat, mint azt, hogy halad' on tovább is kedves édes atyjának nyomdokain és hogy tető a' á hozhassa az élete delén abbahagyni kellett nemes munkáját!

Budapest, 1916. febr. 1.

Kiváló tisztelettel
Propper Samu.

TÁRCA.

A modell.

Irta: Ujvári Péter.

I.

Reb Sabsze hazafelé tart a vásárról.

A talyiga, ahogy a ducosra fagyott uton előrekapaszkodott, panaszosan megnyikkant. Kesely hátranézett, hogy ugyan mi leli.

— Semmi no — dümmögi reb Sabsze — csak a talyiga.

Kesely nyihogott. Talán vitatkozott, mert reb Sabsze ráismétli:

— Az hát, te ökör. Nüná én. Majd én nyikorgok.

A gebe nem indított, a világnak se indított. Ezt a rossz kordét egyszer már tolni is lehetne.

Reb Sabsze állt és gondolkodott, a ló is állt és gondolkodott, a talyiga is állt, habár ez nem gondolkodott.

A köd redősre gyűrött, puha fátyolt borított reb Sabsze vállas, magas alakjára. Mintha taliszba burkolta volna. Kupolás homlokán a restség áhitata borongott és a mindenbetörődés fensége. Nemesraju arcán mélabus évszázadok álomemlékezete zsibbadozott. A hideg dérgyöngyöket fűzött mellére omló fekete szakállába, olyan volt, mint egy ókori szir király.

Kesely zendülése vérig sértette. Hiszen nem érdemelte tőle ezt a nyakas megátalkodást. Mindazonáltal hallgatott. Lassan és méltóságosan lehajolt, mint egy király, mikor alázódik.

— Egy ilyen szocialiszt — dunnyogta a fogai között és a vállát a saroglya alá szegte, nem nagy erővel, csak éppen hogy tessék-lássék. Mindegy. Kesely az elv miatt kötötte magát és hogy az győzött, nem bánta, ha most egy kicsit jobban feszül is meg az istráng az oldalán.

Dülöngézve haza vergődtek.

Frümme elébök sietett. Kinyitotta a kaput, leszedte Keselyről a hámot és barátságosan az istállóba bízta. Még utána is szólt: — Csakhogy meggyüttetek, Kesely.

Reb Sabsze mosolyog: — Kiddesre csak hazagyüvünk.

Azután nyujtózik egy nagyot: — Egy munka ilyen vásár.

— Milyen volt? — kérdi az asszony titkolt aggódással:

Reb Sabsze a kezeit dörzsöli: — Minden jó zsidónak legyen mondvá. De vigyáztam is, Frümme, de hogyan vigyáztam. Mikor kirakodtam, gyűttek, mint a lépes mézre. Tudtam, mit akarnak. Lopni akartak. Nüná vásálni. Ki akar vásálni? Engem, gondoltam, nem csaptok be. És amikor gyűttek és kezdtek turkálni a portékába, hát rájuk szóltam: hé hallja-e, az nem enyves. Ilyen бүдös zsidónak, olyan бүдös zsidónak szidtak, de azt gondoltam, legyenek csak бүдös zsidó, lopni mégse fogtok. Nem is loptak. Hiszen láthatod. Mindent visszahoztam, hál istennek.

Frümme fázosan a nagykendőjébe pólyázta magát.

— Hát mind lopni akart? — kérdezte dideregve.

— Olyan is akadt, aki jószándékkal alkudott.

— No és vettek?

— Vették volna, de lebeszéltem őket. A velezt akar-ták és a barketet. Hát az rongy, nem portéka. Mondtam nekik, ha jó velezt akarnak, menjenek a Mendele zsidóhoz, tudom, hogy meghálálják. Mit mondjak neked, nincs

nagyobb gyönyörűség, mint mikor egy kereskedő a kuncsaftokkal jót tehet.

Frümmet szomoruan, szó nélkül a konyhába fordult. Sulyos gondok ereszkedtek a szívére. Sirni tudott volna, de nem sirt. Pénteken, a szombatra való készülődések között, nem lehet sirni. Hát a gondjait és a szomorúságait magába fojtotta. Nemsokára esteledik, ennél fogva sietni kell. Minden gondja most a másnapra fordult. Amihez a keze hozzáért, vagy amire ráesett a tekintete, annak mindjárt ragyogni kellett: edénynek, gyertyatartónak, miegyébnek. Aztán sorra kerültek a gyerekek, mikor ő róluk is lemosta a hétköznapi szegénységet, maga is fehérbe öltözködött. Gyűrött arcára visszatért a fiatalság, a szépség és a boldogság. Akármilyen rosszra sikerül is az élet, a bánatnak és szenvedésnek ez a kirakodó vásárja péntek estén senkit se busíthat.

Ettek és imádkoztak. Keveset ettek és sokat imádkoztak. Ez a beosztás roppant egészséges, kevésbé kerül és az ember ilyen lakoma után könnyűnek és boldognak érezheti magát.

A vacsorát meg kell dicsérni és reb Sabsze megdicsérte.

— Ez volt aztán a vacsora. Ugy teleénekeltem magam, mint egy milliomos.

Aztán lefeküdtek. Nyájas, fehér éjszaka borult rájuk, álomtalan, csöndes éjszaka. Az éjszakák enyhe szombatja, amely nyugalmas és bánattalan.

Másnap jöttek a rokonok. A Krén-ek és az Aschman-ok. Jómódu, fölényes zsidócskák, selyemkaftánosak, sok hájjalkentek. Ki délelőtt, ki délután jött. A legtöbb délután jött, mert ilyenkor tökmaggal és főtt szemes kukoricával kínálják a vendéget. Különösen a tökmag kapós ilyenkor, mert azt az isten is szombatra való csemegeként teremtette. Az ember nem tudja, azért olyan kellemes-e, mert enni lehet, vagy azért-e, mert ropogtatni lehet.

— Én úgy éljek — dicséri reb Kszile Aschman — akár a mandula.

— Mint a mandula mazsolával — tóditja egy másik. — Ha mandulát akarok enni mazsolával, akkor mindig tökmagot eszek.

Reb Smelkele Krén a fejét rázza. Ő nem eszi, a gyomra nem bírja.

A gyomra birná bizony, de fogatlan, hát azért nem eszi.

— Se nem mandula, se nem mazsola — mondja az egyik Aschman. — Nekem azt mondta az Ignác Selbsztbinder, hogy a tökmagnak pont olyan íze van, mint a sunkának; annak pedig tudni kell, mert kikeresztelkedett.

Reb Smelkele oda van a csodálkozástól. Olyan, mint a sunka. No, azt nem hiszi. A nyála, érzi, összefut a szájában és elhallgat, csak csámcsog.

Amazok másra fordítják a beszédet. Reb Smelkele csak izeg-mozog, a tökmag felé sandít és nagyokat nyel. Valami nagy küzdelem veri a lelkiismeretét. Egy darabig csak tusakodik az ördöggel, aki unszolja, de nem sokáig győzi erővel. Mikor azt gondolja, hogy figyelik, reszkető kezét a kosárba süllyeszti és egy tökmagot csent ki belőle. Csak egyet. Ezt aztán a körmével nyitogatta az asztal alatt. A hajából kiesett magot suttyomban a szájába lopta. Rágja, rágja, kár, hogy jobban meg nem rághatja. De így is nagyon jó. Nagyszerű étel az a disznósonka.

Reb Kszile Aschman hirtelen ráiaszt:

— Mit csinál maga, reb Smelkele?

Reb Smelkele elszégyeli magát.

— Valami megkísértett — dadogja. — Az a sunka, a fene egye meg.

A többi nevet. Reb Smelkele megmérgeződik és a tréfáskedvű Aschmanra ereszti fergeteges haragját.

— Ezért maga fog égni. Mit mondta, hogy olyan, mint a sunka? Kell nekem maga miatt sunkát enni?

Igy évődtek, tréfáltak egész délután. Hétköznapi dolgokat nem firtattak, üzletről, keresetről nem beszéltek. A szombati hangulatot nem szabad ilyesmivel megszenstségteleníteni.

Mikor sötétedni kezdett, Frümmet pálinkát tett az asztalra, faragványos tartóban szagos füstert, színes viaszgyertyát, amivel majd a szombatot bucsuztatják.

A vendégség elkészült.

— Még visszajövünk — mondja valamelyik.

Visszajöttek. Mindenik hosszú pipából füstölt.

— Jó hetet adjon az isten, szerencsés hetet — köszöntenek.

— Ránk férne — mondja az asszony szomoruan.

Reb Hersch Aschman, a bátyja, elérti.

— Megint semmi? — kérdi a házigazdát.

— Mi az, hogy semmi? — mondja az sértődötten. — Semmi az nem egzisztál. Valamit mindig profitiroz az ember. Én se jöttem vissza profit nélkül. Frümmet tudja.

Frümmet hallgat, ő nem szólhat az ura ellen. De hiszen elmondja az maga is, hogyan ütött ki a vásár. Hogyan? Hát jól. Először: nem loptak tőle, hát ez tiszta haszon. Másodszor: nem vettek tőle, ez is haszon. Ez dupla haszon. Mert mért? Mert az jó, ha az ember nem adja el a rossz portékát. Ez egy biztos micve.

— És az üzlet? — gunyolja a sógor.

— Üzletnek is nagyszerű. Az a kuncsaft, akit a velezről és a barketről lebeszéltem, mind azt mondta: no, máskor is magához gyűvünk, mert maga nem csapja be az embert.

— És a portéka a nyakadon maradt — kiabál reb Hersch dühösen.

— Hiszen — diadalmaskodik reb Sabsze — az egészben ez a legnagyobb. Mit csinállok, ha eladom? Van nekem hitelem? Vehetek én új portékát? Már pedig portéka csak kell, mikor az ember vásárolni akar. Hát a portékára, hál istennek, nincs gondom, mert megmaradt.

A pipák hangosan, haragosan szortyognak.

— Hallod-e — mondja reb Hersch — ez így nem megy tovább. Élhetetlen vagy, még minket is magaddal rántasz.

Frümmet könyörgő tekintetet vetett rá. Ne bántsa az ő emberét.

Reb Hersch nem zavartatta magát. Tovább dohogott.

— Még ma leszámolunk. A portékámat visszaveszem és te nézhetsz más foglalkozás után.

Frümmet halkán sirdogált. A gyerekek riadozva a szoknyájába csimpaszkodtak.

— Te azért nem fogsz éhezni — vigasztalja reb Hersch, — de Sabszenak menni kell.

— Menni? — kérdi ez értelmetlenül.

— Igen, menni.

— Hová?

— Akárhová. Menj Munkácsra, Ujhelyre, vagy akár Pestre is. Az utiköltséget megkapod. Azonfölül is valamit, hogy valamibe belekezdhesz. Ha valahol keresethez jutottál, irjál és akkor Frümmet meg a gyerekek utánad mennek.

Az atyafiság helyeselt, ennél fogva ebben maradtak. Még az este leszámoltak vele, az utraivalót is az asztalra olvasták, most aztán fel is ut, le is ut, menjen kezdeni új életet.

Elmentek. Frümmet az ágyba bujt és ott sirdogált. Reb Sabsze az asztalnál virrasztott és arról gondolkodott, hová menjen, mihez kezdjen?

Az asztalon az abrosz egyik csücske fel volt hajtva, úgy maradt este óta, ahogy a szombatot bucsuztatták. A szétfolyt pálinka, amibe az égő havdalát fojtották bele, még nem szikkadt fel. Reb Sabsze nézte-nézte a kis pálinkatölcsét, mintha abból tudna kihalászni valami jó ideát. Az ujjait az italba mártogatta. Este ugyan megtette már és a nedves ujjakat bele-beledörzsölgette a zsebeibe, mert az ilyenekből aztán nem fogy ki a pénz a jövő szombatig. De nem árthat, ha még egyszer megteszi.

A szeme hirtelen megakad a havdalán. No, nem hiába mártogatta ujjait a pálinkába, szerencsét mártott ki belőle.

— Ez egy idea! — ujjongott magába. — Pestre megyek és majd megmutatom, ki a kereskedő. Pesten lehet kereskedni, csak portéka kell. No hát, olyan kurrens portékát viszek oda, hogy kurrensebb már nem is lehet. Mert mért? Mert a velez és a barket egynek kell, egynek nem kell. De havdole mindenkinek kell. Havdole nélkül nem lehet egzisztálni. Munkácson veszek egy félmázsa havdolet és viszem Pestre. Pesten sok zsidó lakik, majdnem mindegyik milliómos. Hát szép nagy havdalakat veszek. A félmázsa kevés lesz, de mit csináljak, kicsivel kell kezdeni. De jól kell kezdeni és én hál' istennek, jól fogom kezdeni. No, reb Hersch, most mondd aztán, hogy élhetetlen vagyok.

Másnap hosszú bucsuzgatás után elutazott.

— Ne félj, Trümmet — mondta, mikor már a mezüzét is megcsókolta — meglásd, én még a jég hátán is megélek.

Munkácson megvásárolta a félmázsa havdalát, aztán vonatra ült. Pestre utazott, ahol sok zsidó lakik, sok milliómos és ahol havdala nélkül nem egzisztálhatnak az emberek.

(Vége következik.)

Szivemre vonom őket...

Szivemre vonom őket:

Az üldözötteket, a szenvedőket.

Akiket ver az ostoros gonoszság,

Akiket kerget a vak gyűlölet.

Akiket az örök könyhű követ.

Jajuk nyomán a szívem megremeg...

Hisz' testvéreim ők, — bús emberek.

Szivemre vonom őket:

Az aggokat, a gyermekeket, nőket.

Akik halottraváltan összerogynak.

Akiken gyáva és alattomos

Emberállatok csizmája tapos.

Mig ajkukon Uram, neved lebeg...

A testvéreim ők, — hisz' emberek!

S lelkemből hő fohász kél:

Hogy adonáj Istenünk, aki fent él,

Aki milljó csillagszemével látja

A fehér cár fekete seregét,

Mint szél a pelyvát szórja, fújja szét,

Hogy megpihenjenek a tört szívek,

Váltsa meg végre testvéreimet!

(Sambor.)

Andor Gyula.

REGÉNY.

A CSILLAGOK FIA.

Irta: Szabolcsi Lajos.

(22. folytatás.)

HARMADIK KÖNYV.

Bar-Kochba ugyanazon a mély és fojtott hangon kérdezi tovább:

— És itt leselkedsz alattomosan a ciszternában?

— A templomunk itt lenn van, a sziklába vésve. Jól tudod, zsidók vezére, hogy a hitünket a föld alá kellett rejtenuink a rómaiak elől. A templomból egy folyosó visz a ciszternáig. A ciszternából tíz lépcső a kertekig.

A két férfi egészen közel ért egymáshoz.

— Csak kigyók szoktak ciszternában lakni, keresztény.

— Az én nevem József és községem feje vagyok. Kérdőre akarlak vonni, Bar-Kochba!

Hulda görcsösen felnevet:

— A kigyó kérdőre vonja a napot?

A keresztény mozdulatlanul tovább beszél:

— A durva szavak nem sebeznek meg. Az én nyelvemmel az én Uram beszél, az igaz Isten...

Hulda felsikolt:

— Bar-Kochba! Hallod?

Bar-Kochba gunyosan nevet:

— És mit üzen nekem a ti Istenetek, keresztény?

A keresztény kiegyenesedik. A keresztet még jobban felemeli, és ünnepiesen mondja:

— Azt kérdelek tőled a keresztények nevében, Bar-Kochba: hiszed-e, hogy te vagy a messiás?

Bar-Kochba felelni akar, de Hulda kitépi magát kezéből és odafut a keresztényhez. Diadalmasan, ujjongva, mint a sólyom, csap le az idegenre:

— Hisszük! Hisszük! Ő a messiás! Az igazi, az egyetlen! Ő váltotta meg a népét és nem a tietek! Ő él, fiatal, erős, ő a király! Bar-Kochba, némitsd el, ő, némitsd el örökre!

A keresztény mozdulatlanul áll. Hulda zihálva beszél tovább:

— Hiszünk benne! A nép, az egész nép, mindannyian... Ő eljött az éjszakában, mint a magános csillag, felemelte a kardját és kiűvölt a világ. Hol lennénk nélküle? Róma eltaposott volna, szétszórdottunk volna, mint a porfelhő... Ki hát a megváltó, ha nem ő, te keresztény?

Hulda elfulva, megakad az izgatott beszédében. A keresztény ekkor nyugodtan megszólal:

— Én pedig azt mondom neked, Bar-Kochba, hogy te nem vagy messiás, te nem vagy megváltó, de te vagy az Antikrisztus, az ördög, aki összetöri a világot!

Mint a menydörgés, tör ki Bar-Kochba ajkán a szó:

— Csalók!

A két férfi szemben áll egymással. Egy pillanatig nagy, nehéz csend. A zsidók királya megrázkódik és egy nagyot lélegzik. Azután halkán mondja:

— József, beszéljünk nyugodtan. Te a jeruzsálemi keresztények feje vagy?

— Te mondtad, Bar-Kochba.

— Hányan vagytok az én fővárosomban?

— Ötszázan. És az egekből néz ránk a mi Istenünk.

— Még mindig . . . még mindig hiszitek?

A keresztény felnevet és nem felel. Bar-Kochba nyugodtan mondja:

— Hagyjatok fel — keresztények. — Hagyjatok fel, keresztények, a ti külön vallástokkal . . . és felejtsetek el . . . És jöjjetek vissza közénk. A zsidó népnek most egynek és erősnek kell lenni.

— A mi Urunk nem azért halt meg, hogy elfeledjük és eláruljuk őt. Mi nem térünk vissza hozzátok — soha, soha.

Bar-Kochba összeráncolja a homlokát:

— Akkor ki foglak irtani benneteket az utolsó emberig!

A keresztény vonásai e percben átszellemülnek. Mint valami nagy, földöntúli örömtől eltelten feleli:

— Nem ijedünk meg tőled, zsarnok. A mi életünk a szenvedés, a mi kenyerünk a bánat, a mi italunk a könny. Minket korbácsoltak a római császárok, mert azt hitték, zsidók vagyunk. Most meg fogjuk mutatni, hogy nem vagyunk azok. Mi nem veszünk részt a te esztelen lázadásodban, mi nem segítjük a te forradalmadat, mert Róma jobb nekünk, mint Jeruzsálem. Mi pártot ütünk ellened, Bar-Kochba, az ur Jézus akarja így!

Bar-Kochbának villámlik a szeme:

— De nekünk Jeruzsálem kell és nem Róma, ti keresztények. És én nem engedhetem meg, hogy a népem most pártokra szakadjon. És nem lehet most külön vallásokat csinálni. Most egy Isten van, a mienk, egy ország, Izrael földje, egy vezér és az én vagyok. Én azt parancsolom nektek, hogy felejtsetek el a ti hiteteket, mint egy álmot, mint egy kísértést, mert a sorsotok, az hozzánk van kötve örökre!

A keresztény reszket.

— Igen? Csöndesek legyünk és hallgassunk? A nép odakünn ujjong az utcákon és hirdeti, hogy eljött a messiás. Ó, nem a mienk, aki megváltotta vérevel a világot, hanem Te, Te . . . Te, aki vasat hoztál és tüzet. És mi tudjuk, hogy tévednek mind; hogy hazudnak; hogy a mienk az igazság és ők mégis téged ünnepelek. És gyaláznak bennünket és arcul köpnek. Mi nem tartozunk hozzátok, értsétek meg: idegenek vagyunk!

Bar-Kochba fenyegetőleg emeli fel kezét:

— És honnan vettétek, amitek van? Kinek az ígéit, vettétek el? Kinek a templomába surrantok be titkban hiveket lopni? Kik vagytok és honnan származtok?

A keresztény behunyja a szemét és mintha áldást mondana, ünnepélyesen feleli:

— Mi azért küldettünk a világra, hogy az igazságot hirdessük. Mi ki fogjuk irtani gyenge kezünkkel a képmutatókat. Mi nem tartozunk hozzátok.

Bar-Kochba egyre szenvedélyesebben folytatja:

— Hát mi vagytok? Nem-e bolondos párt Izraelben, amely szét akarja tépni a népet? Nem-e egy maroknyi álnok cselszövő, aki meg akarja bontani a békét? Elég volt, elég, keresztények! Én eltaposlak

benneteket, mint a kígyót és a porotokkal behintetem a templom lépcsőjét!

A keresztény megfordul és újra a ciszternához lép. Bar-Kochba utána akar rohanni, de Hulda átöleli és úgy tartja vissza. Félti. A keresztény lassan bocsátkozik le a lépcsőkön:

— Tudom már, amit tudni akartam — mondja.

— Hiába fenyegetsz. A mi porunkból ezer és ezer új hívő kel föl. De téged, Antikrisztus, téged üzni és üldözni fogunk, mert azt mondd, te vagy a Messiás. És rád támadunk legszebb percedben és elpusztítjuk minden művedet . . .

Bar-Kochba kitépi magát Hulda karjaiból és kirántja a törét. A ciszternához fut. A keresztény már eltűnt; csak a mélységből hallatszik egyre halkabban a hangja:

— És a te királyságod nem fog fennállani, mert mi pártot ütünk ellened a mi Urunk nevében . . .

Bar-Kochba menydörögve kiált utána:

— Varázslók! Istentagadók! Csalók! Gyávák! Én betemetem a ti kutatokat, keresztények!

Egészen halkan, a nagy mélységből hallatszik még a keresztény hangja:

— Vigyázz magadra, Bar-Kochba . . .

Azután minden elcsöndesül.

Nagy, nehéz szünet támad.

— Valami nagy követ hozass, Hulda — mondja a király lassan — és temesd be a ciszternát.

Hulda átöleli:

— Ne légy nyugtalan, uram — suttogja. — Kik ezek? Kígyók. Eltaposod őket. Mit árthatnak neked?

Bar-Kochba egy pillanatig mereven néz a ciszternára, azután összerázkódik:

— Megölhettem volna — mondja a régi, erős hangján, — de nem szennyezem be a kezemet. Igazad van: kígyók. Nem vagyok nyugtalan, Hulda. A nap ragyog, mint az előbb, a nép ujjong odakünn, a győzelmet el nem veszi tőlem senki. Az az enyém . . .

Fütyönt. A törpe megjelenik. Bar-Kochba a ház felé indul:

— Holnap eljövök újra, Hulda. A színhedrion nagy tanácsa után.

A lépcsőn visszafordul:

— A fő, hogy együtt maradjunk — mondja lassan. — Együtt. Az egész nép. Egy táborban. Isten áldjon, Hulda . . .

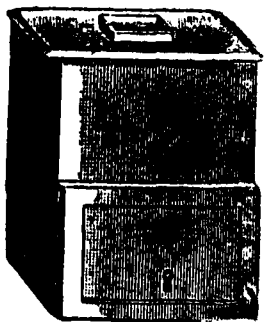
De mikor eltűnt, Hulda végigfut a kerten, ráveti magát a ciszternára és zokogva kiáltja:

— Követ, törpe . . . egy nagy követ hozz, egy sziklát guríts ide és földd el ezt a kutat örökre . . . Egy sziklát, törpe, vagy hozz hegyeket, egész nagy hegyeket . . .

És sirva borul a földre.

A törpe pedig lassan odamegy a ciszternához, a kávájára ül, öreg arcát kezébe támasztja és gondolkodva néz le a mélységbe.

(Folytatása következik.)

KIFOSZTHATLAN ALAMIZSNA-PERSELY.

Sem feltörni, sem bármely módon az ezüst vagy papírpénzt belőle kiszedni nem lehet. (SZABADALMAZVA.) Falra vagy asztalra erősíthető, vaslemezéből, nagyon erős kivitelben, Wehrheim-zárral, két kulccsal, tölgyfa színre festve és fényezve. 25 cm. magas, 20 cm. széles, 14 cm. mély, súlya 4-40 kilogramm. Ára csomagolással 35 korona. ■■ Gyártja: ■■

JURISICS MARTON Budapest, VI. ker., Rózsa-utca 51-53. szám.

Gyűjtéseink.

E héten a következő adományok folytak be hozzánk:

A szentföldi nyomorgó hitfelek számára:

Dr. Friedmann Gyula rabbi (Szentes) gyűjtése ¹⁾	65 55 K
Büchler Gyula főrabbi (Vindszent) utján ²⁾	56.83 „
Dr. Links Izák rabbi (Devecser) gyűjtése	67.— „
Wolf Zsigmond (Tiszaszentmiklós)	6.— „
K. I. (Debrecen)	2.— „

Összesen 197.38 K

A múlt hétig kimutatott összeg 18912.33 „

Együtt 19109.71 „

Hósi halált halt zsidó katonák özvegyei és árvái javára (az Egyenlőség alapja a pesti izr. nőegyletnél):

Rosner Rudolf (Domoszló) 50.— K

A városhidvégi, mezőkomáromi, lajoskomáromi és felsőnyéki egyesült chevra kadisa gyűjtése Székely Miksa urad. intéző utján 17.56 „

Wolf Zsigmond (Tiszaszentmiklós) 6.— „

Fischer Simon (Turja) 5.— „

Összesen 78.56 K

A múlt hétig kimutatott összeg 2777.61 „

Együtt 2856.17 K

A vak katonák javára:

Stern Poldoné (Pettau) házában rendezett istentisztelet alkalmával gyűjtött összeg 78.— „

Fischer Simon (Turja) 5.— „

Lerner Jakab (Jászberény) Szabó Adolf tanító utján 5.— „

Összesen 88.— K

A múlt hétig kimutatott összeg 4855.68 K

Együtt 4943.68 „

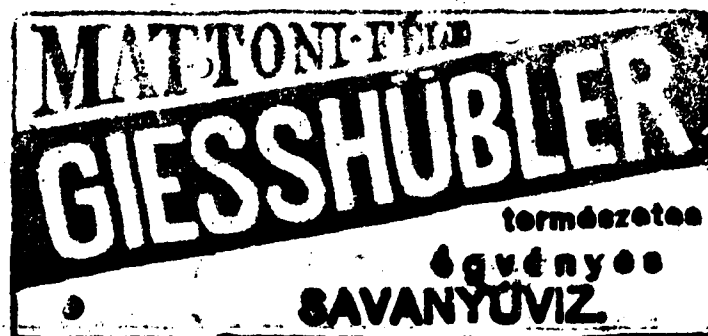
¹⁾ Hozzájárultak: Berger Soma 23.08, Klein Ignác 1.03, Rosenfeld Mór 3.—, Groszmann Lajos 2.—, Fekete Alb. rt 1.—, Hajnal Géza 3.13, Rumann Jónásné 5.46, Hoffmann Jakab 1.35, Brüll Ferenc 9.50, Kampler Mór 10.—, Simkó Ignác 2.—, Gunst Lipót 2.—, Rosenstok S. 2.— koronát.

²⁾ Hozzájárultak: Büchler Gábor 1.—, Schwáb Antal 7.80, Schwáb Bernát 6.28 özv. Szabó Lipótné 6.75, Schwáb Mór 1.—, Löwy József 3.—, Löwy Imre 2.—, Diamant Jenő 13.—, Kulcsár Mihály 2.—, Schwáb Dávid 4.50, Klein Izidor 1.50, Klein Mihály 8.— koronával.

WEINBERGER MANÓ

Pannónia szállójára és orth.
ésterme S.-A.-UJHELY.

Magyar Vöröskereszt-Egylet részére:

Szabó Adolf tanító (Jászberény) utján:

Lerner Jakab 5.— K
Oberländer Jakab 5.— „

Összesen 10.— K

A múlt hétig kimutatott összeg 284.67 „

Együtt 294.67 K

A hadbavonultak és elesettek özvegyei és árvái javára:

Klein Vilmosné (Militics) 28.60 K

A múlt hétig kimutatott összeg 1808.67 „

Együtt 1837.27 K

Az oroszdulta felvidéki zsidó hitközségek javára:

Rosner Adolf (Domoszló) 50.— K

Kohn Lipót (Kisbér) 20.— „

Illés Károly körjegyző (Pachó) 10.— „

Wolf Zsigmond (Tiszaszentmiklós) 6.— „

Összesen 86.— K

A múlt hétig kimutatott összeg 3208.53 „

Együtt 3294.53 K

Oroszországban színlódó hadifoglyaink javára:

Reitzer Ignác (Dunaszerdahely) 3.— K

Az Egyenlőség által egy szűkölködő családnak átadandó:

Dr. Bolgár Gyula, kadett (a harctéren) 30.— K

A befolyt 521 kor. 54 fillérből 197 kor. 38 fillért a palesztinai segítőbizottság elnökének, Lederer Sándor dr.-nak adtunk át, 78 kor. 56 fillért a pesti izr. nőegylet Egyenlőség-alapjához utaltunk át, 88 koronát a vak katonák és 28 kor. 60 fillért a hadbavonultak és elesettek özvegyei és árvái javára a hadsegélyező bizottságnak küldtünk, 10 koronát a magyar vöröskereszt-egyletnek, 3 koronát a hadifoglyokat gyámolító bizottságnak küldtünk, 86 koronát az oroszdulta zsidó hitközségek javára a takarékpénztárba helyeztünk és 30 koronát egy, a háború sújtotta családnak adtunk át.

Helyesbítés. A f. évi január 23-iki számunkban „Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése” cím alatt kimutatott adományösszegek a nevezett hitközség áldozatkész tagjainak templomadományából kerültek ki.

Eddigi hadi gyűjtéseink eredménye:

A múlt hétig kimutatva 48,274.38 K

Főntebb részletezve az e heti gyűjtés 521.54 „

Összesen 48,795.92 K

A zombori izraelita hitközségtől.

Pályázati hirdetmény.

3/k. ii. 1916. sz.

A helybeli izraelita hitközségben évi 2400 korona törzsfizetés javadalmazással rendszeresített jegyzői állás betöltésére ezennel pályázatot hirdetünk.

Csak vallásánári képesítéssel bíró egyének pályázhatnak, miután az alkalmazandó valószínűleg az itteni helyi középiskolákban végzendő hitoktatásnak egészben vagy részben való ellátásával is meg fog bízni, amely működésért az illető jelentékeny, — de külön megállapodás tárgyát képező mellékjövedelemre számíthat.

Tervbe van véve, hogy a megválasztandó hitközségi jegyző fizetésszámba menő külön díjazás mellett a hitközség által fenntartott elemi iskola és a létesítendő talmud-tóra igazgatói teendőinek az elvégzésével is megbízzák, mely esetben köteles lesz az illető ezen két intézetben a megszabandó hetenkénti 3—3 órai vallásoktatásnak, illetőleg biblia, rási és esetleg talmud tanításnak a teljesítését szintén vállalni.

Hasonmínosítás mellett, nőtlen pályázók előnyben részesülnek.

Az állás egyelőre egy próbaévre töltetik be, amelynek sikeres leteltével a megválasztott véglegesített fog.

Képesítés-, esetleges eddigi működés-, kor- és családi állapotot feltüntető okmányokkal felszerelt kérvények f. február hó végéig alulírt elnökhöz küldendők.

Az állás f. április hó 1-én foglalandó el.

Zombor, 1916. január hó 16-án tartott rendkívüli közgyűlésből.

Weisz Vilmos s. k.
főjegyző.

Dr. Czeisel Lajos s. k.
elnök.

NAPTÁR.

Vasárnap. (1916. február hó 6-ika.) 5676. Adar-risón 2-ika Hétfő 3-ika. Kedd 4-ike. Szerda 5-ike. Csütörtök 6-ika. Péntek 7-ike. Szombat 8-ika. Hetiszidra: „Terumo” (Mózes második könyvének 27. fejezete 20-ik versétől a 30. fejezet 11-ik verséig.) Haftorah: „Atóh ben odom” ... (Jezekiel könyvének 43-ik fejezete 10-ik versétől a fejezet végéig.)

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Szabolcsi Lajos.

* **Nagyothallók**, fülzugásban szenvedők előnyösen cselekszenek, ha az alumínium hallókészülékről szóló leírást meghozatják. E készülék előnye, hogy a fülben kívülről nem látható, két végén hártával van ellátva, melyet egy hangfogó köt össze. Prospektust — lapunkra való hivatkozással — ingyen küld: Faragó, Budapest, Mester-u. 34.

Héber társalgást tanít magyar leány. Megkereséseket a kiadóhivatal továbbít, „Tenách” jeligére.

Vallásos hivatalnoknő, kereskedelmi ismerettel, állást keres. Elvállal órát német, francia, angol nyelvet jutányosan oktatja. Cim a kiadóhivatalban.

* **מדין** Szigoruan konservatív, 25 évi gyakorlattal bíró, orvosilag elismert, a pesti hitközség által engedélyezett ügyes Mohel (vidékre is) ajánlkozik. Schönfeld Jakab Budapest, VIII., Dohányutca 2.

A magyar izr. kézmű- és földművelési egyesület elnöksége és igazgatóválasztmánya mély szomorúsággal jelenti, harminc éven át volt igazgatójának

Kemény Dávid

királyi tanácsos

nyug. koronaügyészégi segédhivatali főigazgató urnak, folyó évi február hó 2-án történt elhunytát.

A megboldogultban egyesületünk nemesszívű, páratlanul kötelességtudó, széles látókörű és nagytudású, érdemdus vezető tisztviselőjét gyászolja, akinek nemes emlékét mindenkoron hálával és szeretettel fogjuk megőrizni.

Hült tetemeit f. hó 4-én, pénteken délelőtt 1/2 11 órakor testületileg kísértük a gyászházból (VII., Aréna-ut 11. sz.) utolsó útjára a rákoskereszturi izr. temetőbe.

Aldás és béke hamvaira!

MEGHIVÓ.

A **Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat** folyó évi február hó 19-én d. e. 11 órakor tartja meg Budapesten, V., Arany János-utca 25. szám alatt levő központi irodahelyiségeiben

XLVIII. rendes évi közgyűlését,

melyre az igazgatóság a t. c. részvényeseket ezennel tisztelettel meghívja.

Napirend:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése az 1916. évről.
2. A zárszámadások előterjesztése, határozathozatal ezek és a tiszta nyereség hováfordítása felett.
3. Felmentvény megadása az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak.

Budapesten, 1916. január hó 29-én.

Az igazgatóság.

Felkérjük azon t. c. részvényeseket, kik a közgyűlésen részt venni akarnak, hogy részvényeiket a szelvényekkel együtt f. é. február hó 10-ig bezárólag, vagy a társulat fentjelzett helyen levő központi pénztárána, vagy pedig Wien-ben a K. k. priv. allg. oesterr. Boden-Credit-Anstaltnál (I., Teinfaltstrasse 8.) tegyék le. — 25 részvény egy szavazatra jogosít.

Értesítjük egyúttal a t. c. részvényeseket, hogy alapszabályaink értelmében az évi mérleg az igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentéssel együtt f. é. február hó 11-től kezdve a társulat központi irodájában rendelkezésükre áll.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

Az Egyesült

Budapesti Fővárosi Takarékpénztár

69-ik évi rendes közgyűlését

folyó 1916. évi február hó 19-én délután 4 órakor

központi osztályában (V. ker., Dorottya-utca 4. szám, saját épületében) tartja, melyre a t. c. részvényesek az alapszabályok 12., 14. és 15. §-ai értelmében tisztelettel meghívotnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és a felügyelőbizottság jelentésének, valamint a múlt évi zárszámadások előterjesztése, a mérleg megállapítása, a nyereség felosztása s az igazgatóság és a felügyelőbizottság részére a felmentvény megadása iránti határozathozatal.
2. Egy igazgatósági tag választása két évre.
3. Öt felügyelőbizottsági tag választása három évre.

Budapest, 1916. évi február hó 1-én.

Az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár
igazgatósága.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

Az elhizás kitűnően bevált ellenszere az aranyérmekkel és oklevelekkel kitüntetett „**Dakodin**”. Nincs tulerős test, nincs kiálló csipő többé, hanem csak karcsu, elegáns alak és kecses termet. Nem orvosság ez, nem titkos szer, csupán a tulerős, de egészséges egyének biztos eszköze a normális testalkat elnyerésére. Diétára nincs szükség, sem a szokott életrend megváltoztatására. A hatás megépő. Egy csomag, amely egy hónapra elég **7.50 K**, két csomag **14 K**. Kapható a pénz előleges beküldése vagy utánvét mellett. Ajánlok továbbá: amerikai parfümöt, „Hygiea”-t, Khananát, Isola, Bellát Lornát dekánként **3 K** és Orgonát, Ibolyát Rózsát, Gyöngyvirágot, Orchideát, Buvardiát, Ideált dekánként **2 K**. Legalább két deka küldésnél **bérmentve**, utánvét-tel vagy a pénz előzetes beküldése ellenében

Gyár-telep: **Hivaryon & Co. Newyork.** Egyedüli szét-küldési hely: **GROSS ANTAL** kiviteli háza

Budapest, VIII/107. ker., József-körut 23. sz.

Kohn Arnold

**SIRKÓRAKTÁRA
SIREMLÉKEK**

minden ár és kivitelben, át-helyezések exhumálásoknál.

Javítási munkák a temetőkben. Szombaton és ünnepnapon zárva.

Telefon
18-76

Telefon
18-76

Budapest, VII., Károly-körut 15

Elegáns vendéglő

nyáron át kerthelyiség.

NEIGER J.

Ujjonnan berendezve. ~~Is~~letes jó ételek. Kitűnő italok. Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejárattal a diszes szalon.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4. SZÁM.

NEUMAYER FÜLÖP

BUDAPEST, DEÁK FERENC-TÉR 1.

(ERZSÉBET-TÉR SAROK.) Tel. 11-21.

zsa-szőnyegek, függönyök, ágy és asztalterítők, takarók és átvétőkben. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

Ajánlja dusan felszerelt rak-tárát minden-nemű belföldi és valódi per-aszalterítők, gyártmányok.

Egyelőre 10%

február elsejétől

az áremelés, mert az összes zsiradékok, csomagolóanyagok, üveg stb. óriási mértékben drágultak. Az új detailárak Ausztriában és Magyarországon minden gyógyszer-tárban és drogériában a következők:

Lysoform eredeti zöld üvegekben:

100 gr.	250 gr.	500 gr.	1000 gr.
Kor. 1.—	2.—	3.50	5.50

Lysoform-szappan

elegáns dobozokban darabonként ... **K 1.60**

Fodormenta-Lysoform

szájviz üvegenként ... **K 1.60**

Lysoform-készítményeket csakis **eredeti** csomagolásban az ismert védjeggyel vásároljon!

Dr. Keleti és Murányi
vegyészeti gyár Ujpest.

FÁJÓS LÁBAKRA ajánlja — készítményeit
FEGERŐ ADOLF FIA
ortopéd orvostan
Budapest, Kossuth Lajos-u. 4

Vérszegénység, idegesség, étvágytalanság
gyógyítására és gyenge gyermekek, valamint felnőttek, sápkóros fiatal leányok erősítésére a legkitűnőbb készítmény a **KRIEGNER-féle**

TOKAJI CHINA VASBOR.

Valódi 5 puttonos okaji borból készül, nagyon kellemes ízű. Hatása biztos.

Kis üveg ára 3.50 K, nagy üveg 6.60 K, a gyógyszer-tárakban. — Postai szétküldés naponta utánvét-tel vagy a pénz előzetes beküldése után.

KRIEGNER gyógyszer-tár
Budapest, Kálvin-tér.

Modern Étterem

Elegáns berendezés. Kitűnő konyha. Elsőrendű italok. Társas-ebédek alkalmára tág díszterem.

FISCHER ZSIGMOND

Budapest, VI., Teréz-körut 1/c.

A „Royal szálló” közelében. :: Telefon 157-00.